

Prof. dr. sc. Ksenija Turković*

OKVIRI REFORME SUSTAVA KAZNENOPRAVNIH SANKCIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U članku autorica prikazuje razloge za reformu sustava kaznenopravnih sankcija u Hrvatskoj, propisanih postojećim Kaznenim zakonom RH i njegovim kasnijim novelama. Kao glavni razlog spominje snažne društvene promjene, proizašle iz socijalnog restrukturiranja, diferencijacije socijalnih grupa, porasta ekonomske nesigurnosti i slabljenja obiteljske kohezije, jačanja individualizma i porastom potrebe za društvenom tolerancijom. Sve one traže naglašene odgovore kriminalne politike, posebice na planu kaznenog zakonodavstva, u kojem je Hrvatski sabor već u ljeto ove godine pokrenuo reformu kaznene procedure. Nastavno, autorica iznosi statističke podatke o izrečenim kaznenim sankcijama u Hrvatskoj od 1999. do 2008. godine te raspravlja o najvažnijim postulatima budućeg uređenja sustava kaznenopravnih sankcija, čija je izrada nacрта povjerena stručnoj skupini Ministarstva pravosuđa RH. Ti postulati jesu: učinkovitije uređenje kazne zatvora uključujući i reformu režima uvjetnog otpusta, preuređenje sustava mjera upozorenja i uvjetne osude, dosljedno uvođenje sustava dnevnih iznosa kod novčane kazne, jačanje uloge i širenje mogućnosti izricanja alternativnih sankcija, poboljšanje uređenja sigurnosnih mjera, posebice terapijskog karaktera, te usklađivanje sustava sankcija u Hrvatskoj s međunarodnim dokumentima.

1. UVOD

Hrvatski sabor je 1997. donio prvi Kazneni zakon Republike Hrvatske (NN 110/97) koji je stupio na snagu 1.1.1998. Već iz obrazloženja tog Zakona bilo je vidljivo da zakonodavac nije želio prekidati kontinuitet s dotadašnjim kaznenim pravom, što je bilo opravdano kod mnogih kaznenopravnih instituta, naročito u općem dijelu, ali je dovelo i do toga da se danas još uvijek u

---

* Prof. dr. sc. Ksenija Turković, voditeljica radne skupine za izradu nacрта novog Kaznenog zakona Republike hrvatske; profesor kaznenog prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

njemu nalaze neki ostaci iz bivšeg sustava koji se neuspješno nose s novim oblicima kriminaliteta (osobito izraženo kod gospodarskih kaznenih djela). Već na početku taj Zakon je pretrpio izvjesne kritike, koje su prvenstveno bile upućene njegovim pravno-tehničkim nedostacima (što dokazuje i obilati ispravak objavljen u NN 27/98 te dosta upitan raspored po glavama posebnog dijela - osobito u pogledu kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom). Kazneni zakon je najprije izmijenjen 2000. godine (NN 129/00) - uglavnom u pogledu opisa pojedinih kaznenih djela. Druga izmjena (NN 51/01) se odnosila na samo jedno kazneno djelo (protuzakonito prebacivanje osoba preko državne granice). Ove dvije izmjene nisu imale veći značaj. Do opsežnijih izmjena u Kaznenom zakonu je trebalo doći 2003. (NN 111/03) kada je bila donesena novela koja je zadirala i u neke temeljne koncepcije Zakona, ali ona nikad nije stupila na snagu jer ju je Ustavni sud ukinuo (NN 190/03) zbog proceduralne greške prilikom izglasavanja Zakona. Iduće godine su bile donesene izmjene (NN 105/04) kojima se zakon usuglasio s nekim međunarodnim obvezama (Statut Međunarodnog kaznenog suda, Kaznenopravna konvencija o korupciji, Konvencija o kibernetičkom kriminalu i dr.) te je bio preuzet manji dio rješenja koja su trebala stupiti na snagu novelom iz 2003. U idućoj izmjeni Kaznenog zakona (NN 71/06) se za niz kaznenih djela povisio minimum propisane kazne, suzila mogućnost ublažavanja kazne i izricanja uvjetne osude, uvedena je kazna dugotrajnog zatvora i za mlađe punoljetnike, itd. U daljnjoj noveli iz 2007. (NN 110/07) se prije svega željelo uskladiti Kazneni zakon s Konvencijom o zaštiti financijskih interesa EU, ali se to učinilo nespretno uvođenjem neodređenih kaznenih djela koja su bila podvrgnuta kritici sa svih strana. Greška je priznata u posljednjoj izmjeni (NN 152/08) kada su skoro sve odredbe koje je prethodna izmjena uvela bile izmijenjene, a bile su učinjene i pojedine preinake u cilju uvođenja proširenog oduzimanja imovinske koristi te usklađivanja skupine terorističkih kaznenih djela s međunarodnim obvezama koje je Republika Hrvatska preuzela.

U Hrvatskoj u proteklih dvadeset godina dolazi do snažnog restrukturiranja društva. Sve je snažnija diferencijacija socijalnih grupa. Konstantno raste ekonomska nesigurnost koja dovodi do marginalizacije znatnog broja stanovnika. Jača individualizam kojeg je vrlo teško regulirati. Sve je veća nazočnost pluralističkih moralnih vrijednosti te sukladno tome raste potreba za uspostavljanjem tolerancije i povjerenja među grupama koje često nemaju puno dodirnih točaka. Udomila se hedonističko-konzumentska kultura koja kombinira široke osobne slobode sa vrlo relaksiranom društvenom kontrolom. Sve to prati slabljenje obiteljske kohezije i društvene solidarnosti. Stopa kriminaliteta raste.¹ Naša praksa kontroliranja i borbe protiv kriminaliteta

---

¹ Slični procesi odvijaju se i u drugim zemljama. Vidi, DAVID GARLAND, THE CULTURE OF CONTROL – CRIME AND SOCIAL ORDER IN CONTEMPORARY SOCIETY, 193-205 (2001).

mora se prilagoditi ovim društvenim promjenama i odgovoriti na nove zahtjeve i probleme koje osobe i organizacije susreću u društvu i to prvenstveno promjenama u kažnjavanju, kaznenoj filozofiji i kaznenoj politici, prevenciji kriminaliteta, tretmanu žrtava i sličnom. Izmjene u kaznenom zakonodavstvu nužne su kako bi se omogućila institucionalna prilagodba u području kontrole kriminaliteta.

Shodno tome u Republici Hrvatskoj je u tijeku reforma cjelokupnog kaznenog zakonodavstva. Temeljni procesni zakon - Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09) – već je donesen i stupio je na snagu 1. srpnja 2009. u predmetima iz nadležnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta. U tijeku je donošenje i niza drugih zakona koji zahtijevaju kao podlogu velike zahvate u materijalnom kaznenom zakonodavstvu, koje se realno ne bi mogle ostvariti tek zakonskom izmjenom i dopunom, već jedino donošenjem novog Kaznenog zakona.

Protetkih godina zaprimljen je čitav niz primjedbi na pojedine odredbe postojećeg Kaznenog zakona od strane sudova, državnog odvjetništva, nevladinih organizacija te europskih i međunarodnih organizacija. Iz njih je vidljivo da postoji čitav niz razloga zbog kojih je novi Kazneni zakon za Republiku Hrvatsku neophodan.

Pri izradi novog Kaznenog zakona naročitu pažnju poklonit će se slijedećim pitanjima:

- 1) Usklađivanju Kaznenog zakona s međunarodnim dokumentima
  - 1.1 *Potreba za daljnjim usklađivanjem s dokumentima Ujedinjenih naroda*
  - 1.2 *Potreba za daljnjim usklađivanjem s pravnom stečevinom Europske Unije*
  - 1.3 *Potreba za daljnjim usklađivanjem s konvencijama Vijeća Europe*
  - 1.4 *Potreba za usklađivanjem s pravnim standardima Europskog suda za ljudska prava*
  - 1.5 *Potreba za usklađivanjem s drugim međunarodnim dokumentima*
- 2) Daljnjem osuvremenjivanju općeg i posebnog djela Kaznenog zakona na temelju dobre prakse drugih europskih kaznenopravnih sustava
- 3) Usklađivanju Kaznenog zakona sa drugim propisima RH
  - 3.1 *Usklađivanje Kaznenog zakona i novog Zakona o kaznenom postupku*
  - 3.2 *Preispitivanje odnosa Kaznenog zakona i sporednog kaznenog zakonodavstva*
  - 3.3 *Usklađivanje kaznenog i prekršajnog zakonodavstva*
  - 3.4 *Usklađivanje terminologije i opisa bića kaznenih djela s izmjenama u drugim zakonima*
- 4) Potrebi otklanjanja zakonskih neusklađenosti i proturječnosti te čišćenje od deklarativnih i didaktičkih odredaba

- 5) Poboljšanju sistematizacije glava i odredaba općeg i posebnog dijela KZ-a te njihovih naziva
- 6) Poboljšanju kaznenopravnog položaja žrtve
- 7) Unapređenju i povećanju učinkovitosti sustava kaznenopravnih sankcija
  - 7.1 *Učinkovitijem uređenje kazne zatvora*
    - i. *Potrebi smanjenja mogućnosti izricanja kratkotrajnih kazni zatvora*
    - ii. *Potrebi strožeg kaznenog tretmana trajno opasnih počinitelja najtežih kaznenih djela*
    - iii. *Reformi uvjetnog otpusta i njegovom dovođenju u vezu s uvjetnom osudom*
  - 7.2 *Reformi mjera upozorenja s posebnim naglaskom na uvjetnoj osudi*
  - 7.3 *Dosljednom uvođenje sustava dnevnih iznosa kod novčane kazne*
  - 7.4 *Jačanju uloge i širenju mogućnosti izricanja alternativnih sankcija*
    - i. *Širenju primjene rada za opće dobro*
    - ii. *Širenju kataloga i uvođenju mogućnosti izricanja posebnih obveza izvan uvjetne osude*
    - iii. *Širenje asortimana alternativnih sankcija*
  - 7.5 *Poboljšanje ređenja sigurnosnih mjera s posebnim naglaskom na tzv. terapijskim mjerama*
- 8) Promjenama u posebnom djelu
  - 8.1 *Preispitivanju potrebe uvođenja novih inkriminacija ili širenja postojećih*
  - 8.2 *Preispitivanju postojećih kvalificiranih i privilegiranih oblika kod pojedinih kaznenih djela*
  - 8.3 *Preispitivanju potrebe dekriminalizacije pojedinih kaznenih djela*
  - 8.4 *Otklanjanju nedostataka i preklapanja u opisima pojedinih kaznenih djela*
  - 8.5 *Preispitivanju raspona sankcija s ciljem da odražavaju težinu kaznenih djela te uspostavi dosljednog sustava propisanih kazni*
  - 8.6 *Od kaznenih djela koje valja razmotriti s posebnom pažnjom ističemo gospodarska kaznena djela, odredaba koje se odnose na suzbijanje organiziranog kriminaliteta i korupcije, seksualnu delinkvenciju, odredbe kojima je posebna funkcija zaštita djece*

U ovom radu usredotočit ću se na okvir reforme sustava kaznenopravnih sankcija. U prilogu rada nalazi se i radni tekst nacрта Kaznenog zakona koji se odnosi na reguliranje sankcija. To je tekst koji radna skupina još uvijek raspravlja i u njemu još uvijek ima mnogo otvorenih pitanja, ali nam se činilo da je dobro izići pred stručnu javnost i sa nedovršenim tekstom te da će radna skupina od rasprave teksta imati puno pomoći.

2. OPĆE NAPOMENE

Republika Hrvatska je u više navrata bila upozorena od strane *Europskog odbora za prevenciju od mučenja i nečovječnog postupanja ili kazne (CPT)*, a posljednji put u izvješću CPT-a od 9. listopada 2008., o prenapučenosti hrvatskih zatvora i kaznionica te se od Hrvatske zahtijeva da u zatvorima omogući prostor od najmanje 4 m² po zatvoreniku.

Prema podacima Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa ukupni kapacitet zatvora i kaznionica u Republici Hrvatskoj iznosi 3.351 mješta, a na dan 16.11.2008. u njima se nalazilo 4.998 osoba, što znači da je ukupan postotak popunjenosti iznosi 149,15%.

Prema podacima *Državnog zavoda za statistiku* za razdoblje od 1999. do 2008., statistički podaci o osuđenim punoljetnim osobama prema izrečenim sankcijama iznose kako slijedi u tablici:

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
UKUPNO	16206	16466	16508	19040	22939	23851	21731	24216	24442	24168
BEZUVJETINI ZATVOR	12,8%	13,0%	12,3%	11,7%	11,0%	11,4%	14,3%	15,5%	17,1%	18,1%
više od 5 godina	0,9%	0,9%	0,8%	0,6%	0,4%	0,4%	0,5%	0,6%	0,6%	0,5%
2-5 godina	1,1%	1,3%	1,2%	1,3%	1,1%	1,3%	1,5%	1,6%	1,8%	2,2%
1-2 godina	1,6%	2,15	1,7%	2,0%	1,8%	2,0%	2,6%	2,7%	2,9%	3,1%
6-12 mjeseci	3,5%	3,4%	3,5%	3,4%	3,2%	3,4%	4,3%	4,8%	5,1%	5,6%
do 6 mjeseci	5,7%	5,1%	5,2%	4,6%	4,5%	4,3%	5,4%	5,8%	6,7%	6,7%
BEZUVJETNA NOVČANA KAZNA	13,0%	16,5%	17,5%	19,6%	16,8%	14,6%	14,0%	11,6%	10,4%	8,9%
UVJETNO OSUĐENE	70,8%	66,8%	65,5%	63,5%	67,5%	69,4%	68,2%	70,0%	69,8%	70,6%
Zatvor	69,8%	65,5%	64,5%	62,3%	66,5%	68,7%	67,8%	69,5%	69,1%	70,0%
Novčana kazna	1,0%	1,3%	1,1%	1,2%	1,0%	0,7%	0,4%	0,5%	0,7%	0,6%
OSLOBOĐENE KAZNE	0,4%	0,4%	0,8%	0,3%	0,2%	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%
SUDSKA OPOMENA	1,9%	2,1%	2,7%	2,9%	2,6%	2,7%	2,1%	1,7%	1,4%	1,2%
ODGOJNE MJERE	1,0%	1,1%	1,4%	1,6%	1,2%	1,0%	0,6%	0,4%	0,6%	0,6%
MALOLJETNIČKI ZATVOR	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
PRIDRŽAJ MALOLJETNIČKOG ZATVORA	0,1%	0,0%	0,1%	0,1%	0,2%	0,5%	0,5%	0,5%	0,4%	0,3%

Posebno zabrinjava da se preko jedne trećine svih izrečenih kazni zatvora odnosi na kratkotrajne kazne zatvora u trajanju do 6 mjeseci čije izricanje bi

trebalo u najvećoj mogućoj mjeri izbjegavati jer imaju previše negativnih posljedica po počinitelje. Osim problema kratkotrajnih kazni zatvora, u praksi se uočava i problem s novčanim kaznama te uvjetnom osudom. Zabrinjava konstantno smanjivanje izricanja novčanih kazni pa se je tako u odnosu na 2002. godinu udio novčanih kazni u ukupno izrečenim kaznama 2007 i 2008 godine smanjio gotovo tri puta. Kao glavni razlog ovom smanjenju navode se teškoće vezane oko naplate novčane kazne zbog čega osuđenici često završavaju u supletornim zatvorima pa novčana kazna gubi svoj smisao. Prema priloženim podacima Državnog zavoda za statistiku u razdoblju od 1999. do 2008. uvjetna osuda se izricala u oko 70% svih osuđujućih presuda pa je to najčešće primjenjivana sankcija. Neprimjereno je da se najveći broj uvjetnih osuda izriče i provodi bez određivanja bilo kakvih posebnih obveza osuđeniku čime se ne otklanja niti opasnost da će ponovo počiniti kazneno djelo, a ne ostvaruje se ni svrha kažnjavanja jer ju osuđenici doživljavaju gotovo jednako kao oslobađajuću presudu. Sudske opomene izriču se u neznatnom postotku čime i sudska praksa ukazuje da je sudska opomena zbog svoje blagosti neprimjerena sankcija počiniteljima kaznenih djela. Sve to ukazuje na potrebu značajnijih intervencija u sustav sankcija kako je postavljen važećim Kaznenim zakonom. Posebnu pažnju valja posvetiti učinkovitijem uređenju kazne zatvora i to posebice smanjenju mogućnosti izricanja kratkotrajnih kazni zatvora, strožem kaznenom tretmanu osoba koje opetovano čine najteža kaznena djela te reformi uvjetnog otpusta i njegovom dovođenju u vezu s uvjetnom osudom, potom reformi mjera upozorenja s posebnim naglaskom na uvjetnoj osudi, dosljednom uvođenju sustava dnevnih iznosa kod novčane kazne, jačanju uloge i širenju mogućnosti izricanja alternativnih sankcija posebice primjene rada za opće dobro te širenju kataloga i uvođenju mogućnosti izricanja posebnih obveza izvan okvira uvjetne osude kao i boljem uređenju sigurnosnih mjera s posebnim naglaskom na poboljšanju tzv. terapijskih mjera.

3. UČINKOVITIJE UREĐENJE KAZNE ZATVORA

3.1. Potreba smanjenja mogućnosti izricanja kratkotrajnih kazni zatvora

Iz priloženih podataka Državnog zavoda za statistiku o osuđenim punoljetnim osobama u razdoblju od 1999. do 2008. vidljivo je da su među izrečenim bezuvjetnim zatvorskim kaznama najzastupljenije zatvorske kazne u trajanju do 6 mjeseci. Republika Hrvatska je upozorena od strane Vijeća Europe i Europske Unije o prenapučenosti zatvora i kaznionica. Osim toga, prema mišljenju stručnjaka, kratkotrajne kazne zatvora ne daju pozitivne rezultate, već naprotiv, imaju više negativnih učinaka (npr. gubitak zaposlenja, stigma-

tizacija osuđenika, loše društvo u zatvoru i dr.). Tako se i novim Zakonom o kaznenom postupku išlo za tim da se smanji primjena mjere istražnog zatvora (ranije pritvora), da se poboljša sustav izricanja mjera opreza kao i istražnog zatvora u domu (kućnog pritvora) te da se najstroža mjera osiguranja prisutnosti okrivljenika u kaznenom postupku, a koja predstavlja lišenje slobode prije izricanja presude svede na one slučajeve kada je ista doista prijeko potrebna i zakonski utemeljena. U tom pravcu idu i odredbe o tome da se pri svakom određivanju istražnog zatvora uz ostale razloge obvezatno obrazlože razlozi zbog kojih sud smatra da se svrha istražnog zatvora ne može ostvariti drugom blažom mjerom.

U istom smjeru ide se i u nacrtu novog Kaznenog zakona. Izricanje kratkotrajnih kazni zatvora nastoji se svesti na minimum (samo kad je nužno) te se nastoji poticati primjenu novčane kazne i alternativnih sankcija – poglavito rada za opće dobro te različitih posebnih obveza u okviru uvjetne osude. Tako sud može izreći kaznu zatvora u trajanju do šest mjeseci samo ako se može očekivati da se novčana kazna ili rad za opće dobro neće moći izvršiti i ako nisu ispunjene pretpostavke za izricanje uvjetne osude. Ova odredba ne odnosi se na kaznu zatvora kao zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu ili za neizvršen rad za opće dobro. Kao uzor ovdje su nam poslužila rješenja njemačkog (čl. 47), austrijskog (čl. 37) i švicarskog (čl. 41) Kaznenog zakona u kojima se kraće zatvorske kazne definiraju kao izuzetak, a sud mora posebno obrazložiti zašto se odlučio za tu kaznu, a ne za neku od ponuđenih alternativa.

3.2. Potreba strožeg kaznenog tretmana osoba koje opetovano čine najteža kaznena djela

Postojeće odredbe Kaznenog zakona ograničavaju maksimalnu kaznu koja se može izreći počinitelju najtežih kaznenih djela na trajanje od 40 godina zatvora (gornja mjera kazne dugotrajnog zatvora). Međutim, Kazneni zakon kroz postojeći sustav kazni i sigurnosnih mjera ne uspijeva dati kriminološki opravdanu i pravednu reakciju kada su počinjena najteža kaznena djela u stjecaju. Povrh toga u presudi *Tomašić protiv Hrvatske* od 15.1.2009. se u paragrafu 42. govori o manjkavosti domaćeg sustava zaštite života ljudi od postupaka opasnih kriminalaca koji su kao takvi utvrđeni od strane mjerodavnih vlasti Republike Hrvatske i postupanja prema takvim pojedincima, uključujući i pravni okvir u kojemu nadležne vlasti trebaju djelovati i predviđene mehanizme.

Kako je u radnoj skupini prevladao stav protiv uvođenja doživotnog zatvora za gore navedene situacije radna skupina predlaže uvođenje odredbe (čl. 52. Nacrta) prema kojoj ako se kod počinitelja dva ili više kaznenih djela za koja je sud izrekao najmanje dvije kazne dugotrajnog zatvora svrha kažnjavanja ne bi mogla postići primjenom odredaba o stjecaju, sud neće izreći jedinstvenu

kaznu zatvora, već će odrediti uzastopno izvršenje pojedinačnih kazni (dakle u tim ograničenim, teškim slučajevima predlaže se kumulacija kazni umjesto asperacije odnosno apsorpcije). Po proteku trideset godina, a nakon toga svakih pet godina, sud bi po službenoj dužnosti ispitivao opravdanost nastavka izvršenja izrečenih kazni. Na zahtjev zatvora ili kaznonice u kojoj se kazna izdržava ili na zahtjev osuđenika preispitivanje bi se moglo poduzeti i prije, ali ne prije proteka tri godine od zadnjeg preispitivanja.

Neke države članice Europske unije recidivizam uzimaju kao kvalifikatornu okolnost i dozvoljavaju da kazna pređe standardnu zakonom propisanu gornju granicu kazne (npr. Austrija (čl. 39.), Belgija, Francuska (čl. 132 - 8 do 11), Italija, Luksemburg, Švedska, Portugal) dok druge države takvo što ne dozvoljavaju (npr. Finska, Irska i Španjolska).² Kod samog stjecaja se obično ne dozvoljava prelaženje standardnog maksimuma kazne.

3.3. Reforma uvjetnog otpusta i njegovo dovođenje u vezu s uvjetnom osudom

Predlaže se da se odredbe o uvjetnom otpustu zbog njihove sličnosti s uvjetnom osudom strukturiraju slično odredbama o uvjetnoj osudi. To je praksa najvećeg broja razmatranih stranih kaznenih zakona.

Uvjetni otpust uređen je u tri zasebne odredbe nacrtu KZ: u čl. 60. propisuju se pretpostavke za njegovo određivanje, u čl. 61. vrijeme provjeravanja i obveze za vrijeme provjeravanja, a u čl. 62. opoziv uvjetnog otpusta.

3.3.1. Pretpostavke za izricanje uvjetnog otpusta

Važna novost koja se predlaže je da o uvjetnom otpustu uvijek odlučuje sud,³ a ne kao dosada posebno povjerenstvo te da više nije moguće iznimno otpustiti osobu nakon 1/3 izdržane kazne – takvu mogućnost ne predviđa ni jedan zakon koji smo imali na uvidu, a ovo puštanje je i kod nas bilo vezano uz bolest osuđenika – gdje bi puštanje na uvjetni otpust ako to nalaže bolest trebalo biti moguće bez obzira na to koliko je osoba provela vremena na izdržavanju kazne zatvora. Zadržana je postojeća razlika u minimumu izdržane kazne kao pretpostavke za odobravanje uvjetnog otpusta ovisno o tome radi li se o kazni zatvora (1/2 izdržane kazne) ili kazni dugotrajnog za-

---

² Green paper on the approximation, mutual recognition and enforcement of criminal sanctions in the European Union, Commission of the European Communities, Brussels, 30.04.2004, COM(2004)334 final.

³ Postupak pred sudom trebalo bi propisati u Zakonu o kaznenom postupku.

tvora (2/3 izdržane kazne). Poblizhe su određene i pretpostavke za iznimno određivanje uvjetnog otpusta nakon izdržane polovice dugotrajnog zatvora – ako je osuđenik prvi puta na izdržavanju kazne zatvora. Novina je da se uvjetni otpust može odrediti samo ako je osoba provela u zatvoru minimalno tri mjeseca. To je u skladu s izbjegavanjem izricanja kratkotrajnih kazni zatvora u trajanju kraćem od 6 mjeseci (vidi čl. 42. nacrtu KZ).⁴

3.4.2. Vrijeme provjeravanja i obveze za vrijeme provjeravanja

Radna skupina je mišljenja da se obveze uvjetno otpuštenog osuđenika trebaju propisati u Kaznenom zakonu, a ne kao sada u Zakonu o izvršenju kazne zatvora (čl. 160) jer su u pitanju materijalne pretpostavke uvjetnog otpusta, a ne samo njegovo izvršenje. Isto tako radna skupina je mišljenja da Zakon o probaciji treba propisivati samo način provođenja probacije, a ne njezine pretpostavke i sadržaj. S obzirom na već ukazanu potrebu približavanja uvjetnog otpusta u njegovoj strukturi uvjetnoj osudi obveze koje se mogu izreći uz uvjetni otpust identične su onima kod uvjetne osude.⁵ Ove obveze ne mogu trajati dulje od pet godina (kao kod uvjetne osude), samo iznimno se mogu produžiti za još 1-5 godina, ali u svakom slučaju mogu trajati najdulje do isteka neizdržanog djela kazne zatvora na koju je počinitelj osuđen. Radna skupina je raspravljala mogućnost određivanja posebnih obveza i izvan vremena provjeravanja odnosno na vrijeme dulje od vremena neizdržane kazne te shodno tome potrebu uvođenja pristanka osuđenika za puštanje na uvjetni otpust. Dakle da vrijeme provjeravanja ne ovisi o vremenu neizdržane kazne. Primjerice, u §§ 68. – 68g. njem. StGB-a je moguće da probacija traje duže od izrečene kazne – u vidu sigurnosne mjere “nadzora vladanja” (*Führungsaufsicht*), za koju se čak ni ne traži pristanak. Mišljenja radne skupine su u tom pogledu bila podjeljena, no na kraju je ipak prevladao stav da se osuđeniku zbog zaštite njegovih prava i zadovoljenja zahtjeva proporcionalnosti ne bi mogle nametnuti obveze izvan vremena neizdržane kazne zatvora.

Kao i kod uvjetne osude radna je skupina uzimajući u obzir uvođenje probacijskog sustava te da je za njegovo efikasno provođenje potrebna fleksibilnost predložila da se sudu da mogućnost da naknadno (no prije isteka vremena trajanja obveza) na prijedlog tijela nadležnog za probaciju može povisiti minimum odnosno sniziti maksimum vremena trajanja obveza ili promijeniti vrstu obveza.

---

⁴ Švicarski i austrijski KZ također predviđaju minimum od tri mjeseca provedena u zatvoru za puštanje na uvjetni otpust dok u Njemačkom KZ-u taj minimum iznosi 6 mjeseci.

⁵ Ovakav pristup zahtijeva derogiranje pojedinih odredaba Zakona o izvršavanju kazne zatvora.

3.4.3. Opoziv uvjetnog otpusta

Za razliku od važećeg KZ-a (čl. 55. st. 3.) u kojem nije pobliže propisan opoziv uvjetnog otpusta, a što je imalo za posljedicu da u praksi opoziva gotovo i nije bilo, sada radna skupina predlaže da se opoziv uredi potanko. Razlikuje se opoziv zbog novog kaznenog djela (kada o njemu odlučuje sud koji sudi za to djelo) i opoziv zbog neispunjenja posebnih obveza (kada o njemu odlučuje sudac izvršenja). Potom, razlikuje se obvezni opoziv koji je vezan uz kaznu zatvora od dvije godine ili veću (kao i kod opoziva uvjetne osude) i fakultativni opoziv. Pobliže su propisane i ovlasti raspravnog suda, koje se nastojalo izjednačiti s onima koje sud ima pri opozivu uvjetne osude.

Riješeno je do sada prijeporno pitanje roka u kojem raspravni sud može opozvati uvjetni otpust tako da je taj rok izjednačen s onim za opoziv uvjetne osude (dvije godine). To produljenje ne vrijedi i za suca izvršenja jer tada nema novog kaznenog postupka pa sudac izvršenja uvjetni otpust može bez poteškoća opozvati za vrijeme provjeravanja.

4. REFORMA MJERA UPOZORENJA S POSEBNIM NAGLASKOM NA UVJETNU OSUDU

Kako uvjetna osuda nije posebna kaznenopravna sankcija, već modifikacija kazne, koja u sebi nosi i karakteristike opomene počinitelju, izlišna je sadašnja zasebna Glava VI. koja govori o tzv. mjerama upozorenja. Stoga je radna skupina odlučila uklopiti uvjetnu osudu u odredbe o kaznama. Predlaže se i brisanja sudske opomene s obzirom na to da je zbog svoje blagosti nepri-mjerena sankcija počiniteljima kaznenih djela i zapravo je kao kaznenopravnu sankciju izuzetno rijetko nalazimo u drugim pravnim sustavima.

4.1. Pretpostavke za izricanje uvjetne osude

U članku 56. st. 1. Nacrta precizno se određuje u čemu se sastoji uvjet kod uvjetne osude (što nedostaje u sada važećem tekstu) - kazna na koju je počinitelj osuđen neće se izvršiti ako počinitelj u vremenu koje ne može biti kraće od jedne niti dulje od pet godina (vrijeme provjeravanja) ne počini novo kazneno djelo i ispunji određene mu posebne obveze.

Radna skupina vodila je raspravu oko trajanja vremena provjeravanja. U Austrijskom KZ-u (čl. 43/1) je vrijeme provjeravanja od 1-3 godina, u Njemačkom KZ (čl. 57/1) i Švicarskom Kz-u (čl. 42/1) je 2-5 godina. Nakon duže rasprave zaključeno je da je rok od jedne do pet godina primjeren s tim da rok kušnje ukoliko se odredi zaštitni nadzor ne mora po svom trajanju od-govarati vremenu provjeravanja, već može biti i kraći.

Proširen je krug okolnosti kojima se sud mora rukovoditi pri odluci o uvjetovanju kazne.

Predlaže se napuštanje sadašnje metode kombiniranja konkretnog (izrečena kazna) i apstraktnog kriterija (propisana kazna) za primjenu uvjetne osude jer je u nizu slučajeva dovodila do neodrživih rezultata⁶ i predlaže se usvajanje samo konkretnog kriterija. Ograničenja propisane kazne za primjenu uvjetne osude (apstraktni kriterij) nema ni u njemačkom, ni u austrijskom, ni u francuskom pravu – uvijek se govori samo o izrečenoj sankciji.

Predlaže se ograničenje primjene uvjetne osude na slučajeve u kojima je počinitelju za jedno ili više kaznenih djela izrečena kazna zatvora u trajanju do jedne godine, čime se, u usporedbi sa sadašnjom odredbom (gdje je to moguće kad je izrečena kazna zatvora do dvije godine), mogućnost izricanja uvjetne osude osjetno sužava.⁷ Time se želi suce potaknuti na zamjenu kazne zatvora radom za opće dobro ili novčanom kaznom. Nije prihvatljivo da uvjetna osuda čini 70% od svih izrečenih kazni u jednoj godini. Radna skupina smatrala je da bi daljnja ograničenja s pozivom na vrstu kaznenog djela (čl. 58. st. 2. slov. KZ) značila povratak na odbačenu mješovitu metodu te da bi bilo upitno i a priori isključivati ili ograničavati uvjetnu osudu u slučaju ranijih osuda u određenom razdoblju (tako čl. 132-33 franc. KZ i čl. 42. st. 2. švic. KZ) budući to u nekim slučajevima može dovoditi i do neprihvatljivih rješenja (npr. zašto isključiti uvjetnu osudu već osuđenoj osobi u posljednjih pet godina ako je počinila sasvim lako i drukčije kazneno djelo).

Radna skupina je razmatrala i mogućnost uvođenja uvjetne osude za samo dio kazne (predviđa Švic. (čl. 43.) i Aust. (čl. 43a) KZ, a izričito odbacuje Njem. (čl. 56/4) KZ) i odbacila takvu mogućnost budući parcijalna uvjetna osuda ima sličan cilj kao i uvjetni otpust (samo se prijevremeno puštanje na slobodu određuje unaprijed), pa nije vidjela potrebu za njezinim uvođenjem (na stanoviti način ona već i postoji kod uračunavanja pritvora u uvjetnu osudu).

4.2. Obveze uz uvjetnu osudu

Nacrtom se uvodi širi katalog posebnih obveza uz uvjetnu osudu (čl. 57. st. 2.) Najvažnije nove obveze koje se uvode su: napuštanje doma na određeno

---

⁶ Primjerice, nije jasno zašto je kod krađe uvjetna osuda moguća i kada je izrečena kazna zatvora od dvije godine, a to nije moguće kod razbojništva. Istina je da je razbojništvo teže kazneno djelo od krađe, ali razbojništvo može imati lakši oblik, a krađa teži. Ako su za ta djela izrečene kazne zatvora u trajanju od dvije godine, ona su jednake težine.

⁷ U Njemačkoj je moguće u pravilu primijeniti uvjetnu osudu ako je izrečena kazna zatvora do jedne godine, a u iznimnim situacijama i do 2 godine (čl. 56. st. 1. i 2.); u Austriji (čl. 43. st. 1.) i Švicarskoj (čl. 42/1) ako je izrečena kazna zatvora do 2 godine, u Francuskoj ako je izrečena kazna zatvora do 5 godina (čl. 132-31).

vrijeme (ako se radi o djelima obiteljskog nasilja); obveza nošenja uređaja za elektronički nadzor (djelomično ograničenje slobode kretanja); zabrana nošenja i posjedovanja oružja i drugih predmeta koji bi mogli počinitelja navesti na počinjenje kaznenog djela (npr. automobila kod izazivanja prometnih nesreća i nakon oduzete vozačke dozvole). Unijeta je i generalna klauzulu prema kojoj će sud sam moći izabrati i neku obvezu izvan kataloga koju smatra primjerenom s obzirom na počinjeno kazneno djelo te potrebnom da se počinitelja odvraća od počinjenja novog kaznenog djela (npr. osobi koja je posjekla nečija stabla narediti da zasadi nova stabla, osobi koja je napisla grafit odrediti da ga očisti ili preboja zid, odrediti osobi da uplati svotu novaca humanitarnoj organizaciji koja radi sa žrtvama kaznenog djela koje je osoba počinila i sl.). Posebno se naglašava da se počinitelju ne smiju postavljati nerazumne i nemoguće obveze.⁸ Provođenje medicinskih mjera (liječenje, odvikavanje, psihosocijalni tretman) moguće je samo uz pristanak počinitelja – to je u skladu sa sužavanjem prostora za prisilni tretman u medicini.⁹

Obveze ne smiju biti dulje od vremena provjeravanja – no radna skupina uzimajući u obzir uvođenje probacijskog sustava te da je za njegovo efikasno provođenje potrebna fleksibilnost predlaže da se sudu da mogućnost da naknadno (no prije isteka vremena trajanja obveza) na prijedlog tijela nadležnog za probaciju može povisiti minimum odnosno sniziti maksimum vremena trajanja obveza s tim da ne prijeđe rok provjeravanja.¹⁰

4.3. Zaštitni nadzor

Radna skupina predlaže ukidanje formalnog razlikovanja između dvije vrste uvjetnih osuda “obična” uvjetna osuda i uvjetna osuda sa zaštitnim nadzorom, koje je ionako umjetno¹¹ i s tim u vezi predlaže da se obveze mogu izreći uvjetno osuđenim osobama neovisno o postojanju ili nepostojanju zaštitnog nadzora.¹² Zaštitni nadzor bi se izricao samo kad sud ocijeni da je počinitelju za izvršenje obveza potrebna pomoć i nadzor kako ubuduće ne bi činio kaznena djela.

---

⁸ S ovim ograničenjima generalna klauzula je predviđena i u njem. (čl. 56c/2) i aust. (čl. 51/2.) KZ-u.

⁹ Takvu odredbu nalazimo i u čl. 56c/3 njem. KZ-a i čl. 51. st. 3. aust. KZ-a.

¹⁰ Ovakvu odredbu nalazimo u čl. 56a/2 Njemačkog KZ-a. Primjer iz njemačke literature: zbog naknadnih teškoća osuđenik ne može u zadanom roku nadoknaditi štetu.

¹¹ Francuski KZ doduše još uvijek radi ovakvo razlikovanje, vidi čl. 132-29 (obična UO) i čl. 132-40 (UO sa zaštitnim nadzorom). No ovo razlikovanje ne poznaje ni Njemački, ni Austrijski, a ni Švicarski KZ.

¹² Tako je to u njemačkom (56d/1), švicarskom (94) i austrijskom (51) KZ-u.

Predlaže se da zaštitni nadzor može trajati za sve vrijeme provjeravanja ili samo jedan njegov dio te da sud može prema potrebi rok u kojem se provodi zaštitni nadzor naknadno produljiti ili skratiti unutar vremena provjeravanja, a s obzirom na potrebe počinitelja. Naime dosadašnja praksa izvršenja alternativnih sankcija je pokazala da je kod zaštitnog nadzora vrijeme kušnje od 1 do 5 godina predugo. Za rok kušnje pokazao se najefikasniji period od 1 do 3 godine, ovisno od vrste kaznenog djela i osobnosti počinitelja. S obzirom da zaštitni nadzor predstavlja prevelik trošak za državni proračun treba izbjeći nepotrebno i predugo angažiranje povjerenika na jednom slučaju.

Izvršenje posebnih obveza te zaštitnog nadzora uređuje se Zakonom o probaciji.

4.4. Opoziv uvjetne osude

Glede opoziva predlaže se uvođenje samo dviju novina. Jedna je proširenje roka u kojem se uvjetna osuda može opozvati od isteka vremena provjeravanja sa jedne na dvije godine jer je opoziv u dosadašnjem roku (1 godina) bio praktično nemoguć. U Švicarskoj je taj rok 3 godine (čl. 46. st. 5. švic. KZ-a), a u Njemačkoj je rok 1 godina od isteka roka kušnje te 6 mjeseci od pravomoćnosti nove presude (ali uz uvjet da je nova kazna najmanje 6 mjeseci zatvora te da se radi o namjerno počinjenom kaznenom djelu - §56g/2 njem. StGB-a).

Druga novina je povjeravanje opoziva sucu izvršenja u slučaju neizvršenja posebnih obveza (po analogiji s uvjetnim otpustom). Usvojili se ovaj prijedlog mora se u Zakonu o izvršenju kazne zatvora nadležnost suca za izvršenje proširiti i na opoziv uvjetne osude. To u određenoj mjeri dovodi u pitanje koncepciju tog Zakona koji sucu izvršenja povjerava samo poslove u vezi s izvršenjem bezuvjetne kazne zatvora, ali nema nikakvog pravog razloga da se poslovi suca izvršenja na taj način ograničavaju.

5. DOSLJEDNO UVOĐENJE SUSTAVA DNEVNIH IZNOSA KOD NOVČANE KAZNE

Suvremeno kazneno pravo nastoji ograničiti primjenu kratkotrajnih kazni zatvora posezanjem za alternativama ili supstitutima kazne zatvora, među kojima vrlo važno mjesto svakako ima novčana kazna. Novčana kazna se prema važećem Zakonu izriče u dnevnim dohocima osobe prema kojoj se primjenjuje. Međutim, Kazneni zakon nije propisao pobliže kako će sud utvrđivati visinu dnevnog dohotka pa sudovi rijetko utvrđuju počiniteljev dohodak, a kad to čine, uglavnom se ograničavaju samo na utvrđivanje

mjesečne plaće ili mirovine počinitelja kaznenog djela i zanemaruju druge prihode. Kad počinitelj kaznenog djela ne ostvaruje nikakav dohodak ili bi utvrđivanje njegova dohotka znatno produljilo trajanje kaznenog postupka, kao dnevni dohodak počinitelja smatra se prosječni dnevni dohodak u Republici Hrvatskoj, a isti objavljuje Vrhovni sud Republike Hrvatske svaka tri mjeseca na temelju službenih podataka Državnog zavoda za statistiku.

Uzimanje u obzir prosječnog dnevnog dohotka nije primjena, nego negacija sustava dani-novčana kazna jer se primjenom prosječnog dnevnog dohotka onemogućava određivanje visine novčane kazne prema imovinskim prilikama konkretnog počinitelja, što je smisao sustava dani-novčana kazna. Ova odredba je neuspjela jer počinitelja koji ne ostvaruje nikakav dohodak stavlja u teži položaj od onoga koji ostvaruje ispodprosječni dohodak, a pogoduje imućne počinitelje. Treba imati na umu i to da je sudska praksa od prosječnog dnevnog dohotka, koji bi trebao biti iznimka, napravila pravilo.

Stoga je pojam dnevni dohodak zamijenjen pojmom dnevni iznos jer dnevni iznos ne predstavlja samo dohodak, nego podrazumijeva i počiniteljeve nužne troškove. Gornja i donja mjera novčane kazne ostale su nepromijenjene. U presudi se mora navesti broj i visina dnevnih iznosa (broj dnevnih iznosa je posebno važan radi eventualne kasnije zamjene kaznenom zatvora), kao i njihov umnožak, što je konačni iznos novčane kazne. Dati su kriteriji za utvrđenje *broja* dnevnih iznosa (okolnosti iz čl. 47. Nacrta koje se uzimaju u obzir prilikom odmjerenja kazne). Posebno je naglašeno da se ne uzimaju u obzir imovinske prilike (jer one dolaze do izražaja u visini dnevnog iznosa), što je bilo potrebno jer su do sada sudovi ponekad imovinske prilike uzimali u obzir već kod utvrđivanja broja dnevnih dohodaka, što je u suprotnosti sa sustavom dani-novčana kazna. Dati su i kriteriji za utvrđivanje *visine* dnevnog iznosa. Nakon dulje rasprave radna skupina se složila da se kod određivanja visine dnevnog iznosa uzimaju u obzir i prihodi i imovina. Kod imovine treba posebno gledati na potencijalne prihode koje bi osoba od te imovine mogla ostvariti – npr. vrijednost nekretnina u kojima počinitelj ne stanuje, a ne iznajmljuje ih ili ušteđevina od koje ne ostvaruje kamate.¹³ Uzimanje u obzir troškova vezano je uz kriterij prosječnosti, čime se hoće izbjeći da se natprosječno bogatim počiniteljima priznaju i veći troškovi. Kao najviša mjera jednog dnevnog iznosa predlaže se deset tisuća kuna, što je u neku ruku sredina dobivena usporedbom te mjere u § 19 st. 2 austr. KZ (500 eura), § 40 st. 2 njem. KZ (5000 eura) i čl. 34 st. 2 švic. KZ (3000 franaka).

Na sastanku radne skupine vođena je rasprava o tome treba li posebna odredba o određivanju dnevnih iznosa kod supsidijarnih i privatnih tužitelja s obzirom da je njima teško procijeniti visinu dnevnog iznosa optuženika. Zaključeno je da supsidijarni i privatni tužitelji daju samo prijedlog broja dnev-

---

¹³ Na taj način se imovina uzima u obzir u Njemačkom StGB, čl. 40. st. 2.

nih iznosa (koji se temelji na težini počinjenog kaznenog djela), a da visinu dnevnog iznosa ionako određuje sud pa nema nikakve potrebe za poseban tretman supsidijarnih i privatnih tužitelja glede utvrđivanja dnevnih iznosa kod novčane kazne. Ta pitanja treba riješiti u ZKP na odgovarajućem mjestu (u čl. 360. koji se odnosi i na sporazumijevanje o sankciji i u čl. 540. koji se odnosi na izdavanje kaznenog naloga).

Kod pribavljanja podataka o prihodima ne veže se sud isključivo na određeno državno tijelo i OIB (što će, dakako, biti glavni izvor), što znači da do potrebnih podataka može doći i na druge načine. Po uzoru na § 40 st. 3 njem. KZ, uvedena je mogućnost slobodne ocjene, ali uz uvjet da bi pobliže utvrđivanje okolnosti važnih za utvrđivanje visine dnevnog iznosa “bilo skopčano s nerazmjernim teškoćama” (formulacija iz čl. 559. ZKP, tamo primijenjena na oduzimanje imovinske koristi).

Uređeno je pitanje rokova plaćanja novčane kazne (rok određuje sud, a ne može biti kraći od trideset dana niti duži od šest mjeseci). Može se naložiti i obročna otplata u roku do jedne godine. Sud može odrediti da će se obročna otplata ukinuti ako počinitelj ne plati pojedini obrok uredno. Predlaže se i uvođenje pogodovanja oštećenika u slučaju promjene imovinskih prilika (daje se mogućnost sudu da na zahtjev osuđenika produlji rok za isplatu novčane kazne ili odredi obročnu otplatu u produljenom roku ako je do neplaćanja novčane kazne došlo zbog znatnog pogoršanja imovinskih prilika osuđenika nakon donošenja presude) po uzoru na § 42, treća rečenica, njem. KZ odnosno čl. 36. st. 3. švic. KZ. Oko ove potonje mogućnosti još uvijek ne postoji suglasnost u okviru radne skupine.

Predlaže se napuštanje dosadašnjih dviju mogućnosti izvršenja neplaćene novčane kazne. Prema Nacrtu KZ-a kad novčana kazna nije u cijelosti ili djelomično plaćena u roku koji je određen presudom prvo će se pokušati naplatiti prisilno putem Porezne uprave Ministarstva financija. Zamjena novčane kazne kaznom zatvora ili radom za opće dobro bez prethodnog pokušaja prisilne naplate bila bi u suprotnosti s funkcijom novčane kazne kao supstituta za kaznu zatvora. Novčana kazna ima funkciju reducirati kaznu zatvora, a ako se ona pretvara u kaznu zatvora bez prethodne prisilne naplate, izigran je njezin cilj. S praktične strane treba voditi računa i o potrebi smanjenja zatvoreničke populacije. Ako se nije moguće prisilno naplatiti u roku od tri mjeseca, novčana kazna će se uz pristanak osuđenika zamijeniti radom za opće dobro, a samo ako nema njegovog ili njezinog pristanka ili ako osuđenik ne izvrši djelomično ili u cjelosti rad za opće dobro novčana kazna će se zamijeniti kaznom zatvora (supletorni zatvor). Prilikom zamjene jedan dnevni iznos se izjednačuje s jednim danom zatvora ili s dva sata rada za opće dobro. Zakonodavac primjenjuje supletorni zatvor kao zadnje sredstvo i sve ostale mogućnosti se moraju pokušati iskoristiti prije njegova izricanja.

6. JAČANJE ULOGE I ŠIRENJE MOGUĆNOSTI IZRICANJA ALTERNATIVNIH SANKCIJA

U Republici Hrvatskoj je u tijeku uvođenje modernog probacijskog sustava. Sukladno tome uz moderniziranje uvjetne osude i uvjetnog otpusta valja unaprijediti i odredbe vezane uz rad za opće dobro te uvesti veći asortiman alternativnih sankcija. Alternativne sankcije su trend europskih zemalja, koje daju pozitivne rezultate pa i Republika Hrvatska treba držati korak s njima.

6.1. Širenje primjene rada za opće dobro

Rad za opće dobro na slobodi¹⁴ nije dovoljno zatupljen u sudskoj praksi. On je glavna alternativa novčanoj kazni, kratkotrajnim kaznama zatvora te uvjetnoj osudi i sudskoj opomeni, koje se često pokazuju neučinkovitima, premda imaju vrlo široku primjenu. Stoga je važno omogućiti izricanje rada za opće dobro kao samostalne sankcije ili proširiti broj kaznenih djela za koje se može izreći kao izravna zamjena za novčanu kaznu ili kaznu zatvora koja se izriče u samoj presudi pa tek ako se ne izvrši rad za opće dobro pristupa se njihovom izvršenju.

Radna skupina odlučila se za proširenje mogućnosti izricanja rada za opće dobro pa se tako predlaže da se rad za opće dobro može izreći kao zamjena novčane kazne u iznosu do 360 dnevnih iznosa te kazne zatvora u trajanju do jedne godine (po važećem KZ-u je to moguće samo za kaznu zatvora u trajanju do 6 mjeseci). Time se ujedno želi ograničiti primjena kazne zatvora u korist rada za opće dobro. Ovo proširenje je učinilo uvođenje rada za opće dobro kao samostalne sankcije nepotrebnim.

Za izricanje rada za opće dobro nužno je da počinitelj da pristanak prije donošenja presude kojom se izriče kazna, čime se otklanjaju dosadašnje nedoumice o tome kada se daje pristanak.

Predlaže se da se u Zakonu o probaciji odredi svrha i mjesto izvršenja rada za opće dobro (u korist socijalnih ustanova, radova u javnom interesu i osoba kojima je potrebna pomoć), a u Nacrtu KZ se samo ističe da se rad za opće dobro ne plaća.

Predlaže se precizan kriterij zamjene (2 sata rada = 1 dan zatvora; 2 sata rada = 1 dnevni iznos).

---

¹⁴ Sadašnji naziv "rad za opće dobro na slobodi" treba skratiti tako da glasi samo "rad za opće dobro"; dovoljno je da se iz njegova sadržaja vidi da se izvršava samo na slobodi. Takav je termin u uporabi i na njemačkom (gemeinnützige Arbeit), francuskom (travail d'intérêt général) i engleskom (Community Service) govornom području. Ako se usvoji izmjena naziva, trebalo bi je provesti i u prijedlogu Zakona o probaciji, a eventualno i u drugim propisima.

U slučaju neizvršenja rada za opće dobro neizvršeni se dio zamjenjuje prvotno izrečenom kaznom. Rad za opće dobro se pretvara u novčanu kaznu odnosno kaznu zatvora po istom ključu kojim se novčana kazna odnosno kazna zatvora pretvara u rad za opće dobro.

6.2. Širenje kataloga i uvođenje mogućnosti izricanja posebnih obveza izvan uvjetne osude

Postojeći katalog posebnih obveza je potrebno proširiti kako bi novi probacijski sustav koji Republika Hrvatska uvodi bio uspješan. Sukladno pristiglim prijedlozima radna skupina razmatra slijedeći katalog posebnih obveza:

- nastavak obrazovanja ili osposobljavanje za određeno zanimanje koje odabere uz stručnu pomoć Ureda za probaciju,
- prihvaćanje zaposlenja koje odgovara njegovoj stručnoj spremi, osposobljenosti i stvarnim mogućnostima obavljanja radnih zadataka, koje joj savjetuje i omogućiti ured za probaciju,
- nadzirano raspolaganje prihodima u skladu s potrebama osoba koje je po zakonu dužna uzdržavati i prema savjetima ureda za probaciju,
- liječenje ili nastavak liječenja koje je nužno radi otklanjanja zdravstvenih smetnji koje mogu poticajno djelovati za počinjenje novog kaznenog djela,
- liječenje ili nastavak liječenja ovisnosti o alkoholu, drogama ili druge vrste ovisnosti u zdravstvenoj ustanovi ili odvikavanje u terapijskoj zajednici,
- sudjelovanje ili nastavak sudjelovanja u postupku psihosocijalne terapije u ustanovama ili udrugama specijaliziranim za otklanjanje nasilničkog ponašanja,
- zabrana posjećivanja određenih mjesta, objekata i događaja, koje mogu biti prilika i poticaj za počinjenje novog kaznenog djela,
- zabrana približavanja žrtvi ili nekim drugim osobama,
- napuštanje doma na određeno vrijeme ako se radi o djelima obiteljskog nasilja
- zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve
- zabrana druženja s određenom osobom ili grupom osoba koje bi ga mogle navesti da počini kazneno djelo, zabrana zapošljavanja, podučavanja ili smještaja tih osoba
- redovito javljanje uredu za probaciju, centru za socijalnu skrb, sudu, policijskoj upravi ili drugom nadležnom tijelu
- obveza nošenja uređaja za elektronički nadzor
- zabrana nošenja i posjedovanja oružja i drugih predmeta koji bi ga mogli navesti na počinjenje kaznenog djela (npr. automobila kod izazivanja prometnih nesreća i nakon oduzete vozačke dozvole)

- ispunjavanje obveze uzdržavanja ili drugih obveza kad to zakon za određeno kazneno djelo propisuje
- druge obveze koje su primjerene s obzirom na počinjeno kazneno djelo.

Mnoge od tih obveza imaju sigurnosni karakter (primjenjuju se radi zaštite zdravlja i sigurnosti osobe na čiju štetu je kazneno djelo počinjeno i/ili kad je to nužno za otklanjanje okolnosti koje pogoduju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela) pa će radna skupina preispitati mogućnost da se one određuju i izvan okvira uvjetne osude (i uvjetnog otpusta), osobito uz novčanu kaznu, rad za opće dobro te kao samostalne mjere po izvršenju kazne zatvora. Razmotrit će se i mogućnost uvođenja izricanja nekih posebnih obveza uz pojedina kaznena djela. Primjerice, kod kaznenih djela protiv braka obitelji i mladeži, bilo bi doboro omogućiti izricanje određenih zakonom utvrđenih obiteljskih obveza npr. isplate dospjelih obveza i buduće uredno ispunjavanje dužnosti uzdržavanja, obvezu da u slučaju otmice počinitelj u određenom roku preda dijete i slično.

6.3. Širenje asortimana alternativnih sankcija

Ovdje nam kao uzor može poslužiti *upitnik SPACE 02* Vijeća Europe koji uz rad za opće dobro kao alternativne sankcije još predviđa mogućnost kućnog zatvora (osoba mora stalno boraviti u svojoj kući) te djelomičnog izvršavanja kazne zatvora (npr. vikend ili noć se provode u zatvoru, a inače se živi na slobodi i provodi rada za opće dobro ili neka druga obveza). Postoji i tzv. uvjetno oslobođenje od kazne – ako osoba ispuni određene obveze (naknada štete žrtvi, podvrgavanje liječenju od ovisnosti i sl.) u određenom roku oslobodit će se od kazne. Radna skupina će razmotriti postoji li potreba i uvjeti za uvođenje svih ili nekih od ovih sankcija.

7. POBOLJŠANJE UREĐENJA SIGURNOSNIH MJERA S POSEBNIM NAGLASKOM NA TZV. TERAPEUTSKIM MJERAMA

Predlaže se brisanje oduzimanja predmeta iz popisa sigurnosnih mjera jer dominantna svrha te mjere nije identična onoj drugih sigurnosnih mjera. Ona se ne izriče na temelju opasnosti počinitelja, a nerijetko ni na temelju opasnosti predmeta. Pogotovo je obvezno oduzimanje predmeta nespojivo s pojmom sigurnosnih mjera koje su po prirodi stvari fakultativne. Stoga se predlaže oduzimanje predmeta tretirati kao posebnu mjeru zajedno s oduzimanjem imovinske koristi, kako to čini njem. Predlaže se i ukidanje sigurnosne mjera

protjerivanja stranca budući je vrlo detaljno regulirana administrativnim propisima – Zakon o strancima.

7.1. Terapeutske mjere

Radna skupina je razmatrala mogućnost potpunog isključenja sigurnosne mjere obvezatnog psihijatrijskog liječenja iz kaznenog zakona kako bi se uklonio dualitet uređenja kaznenopravnog statusa osoba s duševnim smetnjama i zaključila da je ovoj mjeri mjesto u kaznenom zakonu – budući se ona izriče uz sankcije osobama koje su krive za počinjeno kazneno djelo. Svi strani zakoni koje je radna skupina razmatrala, osim slovenskog, reguliraju ovu mjeru u okviru kaznenog zakona.

Radna skupina predlaže puno preciznije reguliranje ove mjere (polazeći od načela razmjernosti preciznije se određuju kaznena djela za koja ju je moguće izreći,¹⁵ njena primjena se ograničava na bitno smanjeno ubrojive počinitelje,¹⁶ njezino izricanje je kad se steknu uvjeti za to obvezatno¹⁷).

---

¹⁵ Sigurnosnu mjeru prema prijedlogu nije moguće izreći za bilo koje kazneno djelo, već samo za djela za koja je propisana kazna zatvora od jedne ili više godina. Tendencija je suvremenih zakonodavstava da se sigurnosna mjera obvezatnog liječenja u psihijatrijskoj ustanovi primjenjuje samo na kaznena djela određene težine. U uvođenju ovog ograničenja rukovodili smo se primjerom austr. KZ-a (čl. 21.).

¹⁶ Kazneni zakon iz 1998. godine prepustio je sudskoj praksi odrediti uz opasnost osobe dodatne preciznije kriterije za izricanje ove sigurnosne mjere smanjeno ubrojivim osobama. No sudska praksa se nije u tome najbolje snašla i bilo je dosta lutanja. Stoga postoji potreba da to ipak učini zakonodavac. U zakonodavstvima koja služe kao uzor pri izradbi našeg KZ-a postoje različiti mehanizmi kojima se nastoji ograničiti primjena sigurnosne mjere psihijatrijskog liječenja na smanjeno ubrojive osobe. Tako se, primjerice, u Njemačkoj sigurnosna mjera psihijatrijskog liječenja može izreći samo bitno smanjeno ubrojivim osobama. Austrijski KZ pak ne poznaje kategoriju bitno smanjene ubrojivosti, već za primjenu sigurnosne medicinske mjere prema smanjeno ubrojivoj osobi traži veći stupanj duhovne ili duševne devijantnosti. Kako se prije donošenja KZ-a iz 1998 u našem zakonodavstvu i sudskoj praksi koristio pojam bitno smanjene ubrojivosti radna skupina se odlučila za ponovno uvođenje tog pojma u stavak 1. koji je našoj sudskoj praksi još uvijek poznat (teže duševne smetnje se vežu uz pojam bitno smanjene ubrojivosti pa se u tekstu zakona posebno ne navode). Time se dosljedno izmjeni u čl. 25., ova sigurnosna mjera ograničava na bitno smanjeno ubrojive počinitelje.

¹⁷ Prema KZ-u iz 1998. godine sud je mogao, ali nije morao smanjeno ubrojivoj osobi kod koje su se stekli uvjeti propisani KZ-om izreći sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja. Sud je to propisao samo kao mogućnost jer se ova mjera mogla izreći svim smanjno ubrojivim osobama bez postavljanja posve preciznog kriterija pa je sucima u donošenju odluke ostavljena diskrecija. Sad kad smo precizno odredili uvjete za izricanje ove mjere, jednom kad utvrde da se radi o bitno smanjeno ubrojivoj osobi koja je opasna suci moraju izreći tu mjeru. Tako je to bilo u OKZRH (čl. 58) tako je to i u njem. (čl. 63) i austr. (čl. 21) KZ-u.

Radna skupina predlaže da se samim zakonom propiše i mjesto gdje se mjera može provoditi. Njeno provođenje je postavljeno fleksibilno kako bi se ostavilo sudovima da odrede mjesto koje je u datom trenutku za datu osobu najprikladnije. Po donošenju KZ-a 1998. godine čitav niz godina ova mjera se nije provodila jer se smatralo da se mora provoditi u zatvorskom sustavu u okviru kojeg za to nisu postojali uvjeti. Postepeno su se u zatvorskom sustavu za to stekli uvjeti. No kako strana praksa i istraživanja pokazuju da je bolje ovu mjeru provoditi u zdravstvenim ustanovama nismo željeli isključiti niti tu mogućnost za neka sretnija vremena kad će nam uvjeti u našim forenzičko-psihijatrijskim ustanovama i to omogućavati. Nacrt propisuje da ustanove u kojima se ovakvo liječenje provodi moraju zadovoljavati sigurnosne uvjete koje će propisati poseban zakon. Ako se psihijatrijsko liječenje izriče uz uvjetnu osudu, rad za opće dobro ili uz uvjetni otpust izvršava se u "civilnoj" forenzičko-psihijatrijskoj ustanovi, a može se prema potrebi provoditi stacionarno ili ambulantno.

Kod mjere obveznog liječenja od ovisnosti predlaže se izričito navesti kao i u Švicarskom KZ-u (čl. 60. st. 1.) da je mjeru moguće izreći zbog bilo kakve vrste ovisnosti, a ne samo ovisnosti o alkoholu ili drogama. Za njeno izricanje traži se opasnost da će osoba u budućnosti vezano uz svoju ovisnost počinuti ne bilo koje, već po uzoru na njemački (čl. 64.) i austrijski zakon (čl. 22. st. 2.) teže kazneno djelo (u austrijskom KZ-u kažu djelo kažnjivo kaznom zatvora i sa težim posljedicama). Time se poštuje načelo razmjernosti iz čl. 65. Nacrta. Ako postoji samo opasnost od počinjenja lakših kaznenih djela onda nije moguće odrediti prisilno liječenje, ali se osobu može liječiti ako ona to želi. Po uzoru na njemački (čl. 64. st. 2.) i švicarski KZ (čl. 60. st. 2.) predlaže se da se mjera ne provodi ukoliko je bezizgledna (naročito ako se ne temelji na dobrovoljnosti). Ovo se temelji na iskustvu da ako ne postoji volja na strani osuđenika za liječenjem i ako prognoze primjene mjere nisu pozitivne onda je nema smisla ni izricati.¹⁸ Predlaže se fleksibilno postavljanje mjesta gdje se mjera može provoditi kako bi se mogla u najvećoj mogućoj mjeri individualizirati.

Nedoumice i lutanja koja su se javila u praksi nakon donošenja Kaznenog zakona iz 1998. godine glede primjene sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja ukazuju na potrebu da se one preciznije definiraju u samom KZ – to je i praksa primjerice njemačkog, švicarskog i austrijskog KZ-a. Stoga radna skupina predlaže da se propiše uračunavanje vremena provedenog na liječenju te kad to vrijeme počinje, uvjetni otpust,¹⁹ trajanje mjere obveznog

---

¹⁸ Slično predviđa i austrijski KZ (čl. 22/2).

¹⁹ Odredba o uvjetnom otpustu ima svoju inspiraciju u odredbama OKZRH, premda se od njih i razlikuje zbog novina koje se predlažu u uređenju uvjetnog otpusta u ovom Nacrtu.

psihijatrijskog liječenja i obveznog liječenja od ovisnosti,²⁰ redovito provjerenje potreba za tim mjerama.

8. USKLAĐIVANJE SUSTAVA SANKCIJA S MEĐUNARODNIM DOKUMENTIMA TE DRUGIM PROPISIMA RH

Okvirna odluka 2008/XX/JHA o Europskom sustavu podataka iz kaznene evidencije (ECRIS) zahtjeva daleko detaljnije odredbe o kaznenoj evidenciji nego li što su to odredbe u važećem KZ-u. Zbog potrebe za detaljnošću ovih odredaba, a i zbog toga što se u sporednom kaznenom zakonodavstvu regulacija pravnih posljedica presude otela kontroli radna skupina predlaže da se postojeće odredbe brišu iz Kaznenog zakona i da se ova materija regulira posebnim Zakonom o rehabilitaciji i kaznenoj evidenciji.

Nadalje, odredbe o pomilovanju su suviše u Kaznenom zakonu jer su one već regulirane Zakonom o pomilovanju. Također, amnestija je već regulirana člankom 80. Ustava gdje je propisano da Hrvatski sabor daje amnestiju za kaznena djela, stoga, zakonodavac po načelu *lex posterior derogat legi priori* može bez ikakvih smetnji donijeti zakon kojim se amnestija određuje neovisno o pretpostavkama iz KZ-a. Protjerivanje stranca iz zemlje je suvišna sigurnosna mjera s obzirom na to da kod nas tu materiju već uređuje *Zakon o strancima* koji je u člancima 90. i 91. st. 2. uređuje drukčije nego Kazneni zakon pa su sada u djelomičnoj koliziji. Stoga radna skupina predlaže brisanje ovih odredaba iz Kaznenog zakona.

Kazneni zakon bi trebao poduprijeti primjenu novih odredbaba Zakona o kaznenom postupku o nagodbi državnog odvjetnika i okrivljenika na način da se u slučajevima sporazuma o kazni mogu dodatno sniziti granice o ublažavanju kazne te podržati nastojanja Zakona u kaznenom postupku u pojačanoj zaštiti žrtava kaznenih djela tako da u okviru reforme sustava sankcija vrednovanje odnosa počinitelja prema žrtvi uključi kod odmjeravanja kazne kao i kod određivanja posebnih obveza pri uvjetnoj osudi i uvjetnom otpustu.

---

²⁰ Odredba je zadržana kakva je i bila s tim da kod mjere obveznog psihijatrijskog liječenja više nema apsolutnog ograničenja od pet godina. Njemački i Austrijski KZ ne poznaju takvo ograničenje. Švicarski KZ predviđa ograničenje od 5 godina koje se može produljiti za najviše još 5 godina, što je opravdano jer se ta mjera odnosi i na neubrojive osobe. Ograničenje mjere bi imalo smisla kad bi se odnosilo na neubrojive (za njih bi inače trajanje mjere bilo neograničeno) – ovdje je maksimum trajanja mjere ograničen trajanjem sankcije uz koju je izrečena. Za mjeru obveznog liječenja od ovisnosti je propisano ograničenje od tri godine. Prema mišljenju stručnjaka to je dovoljno za provođenje ove mjere. U Švicarskoj je za ovu mjeru ograničenje tri godine, a u Austriji dvije godine, a u Njemačkoj nisu predviđena ovakva ograničenja.

9. DALJNJE OSUVREMENJIVANJE SUSTAVA SANKCIJA NA TEMELJU DOBRE PRAKSE DRUGIH EUROPSKIH KAZNENOPRAVNIH SUSTAVA

Radna skupina komparativno proučava napredak koji su drugi europski kazneni sustavi učinili u proteklih desetak godina, naročito oni koji su nam do sada služili kao uzor u stvaranju kaznenog prava (njemački, švicarski i austrijski kazneopravni sustav) te raspravlja u kojoj mjeri je te promjene dobro slijediti i u našem zakonu. U okviru osuvremenjivanja sustava sankcija radna skupina je posebnu pažnju posvetila institut produljenog djela koje izaziva puno prijepora u sudskoj praksi.

U suvremenim kazneno pravnim sustavima ispušta se institut produljenog kaznenog djela (Švicarska) ili se u značajnoj mjeri ograničava (Njemačka) jer se smatra da neosnovano pogoduje počinitelju, a i sudska praksa je u njegovu izricanju vrlo neujednačena. Radna skupina se odlučila za ovo drugo rješenje te je isključila mogućnost primjene produljenog kaznenog djela kod kaznenih djela koja predstavljaju napad na život, tijelo ili slobodu jer se kroz produljeno kazneno djelo kod zaštite ovih vrijednosti ne bi na primjereni način moglo obuhvatiti ukupno nepravdo. Produljeno djelo zadržano je prvenstveno radi imovinskih delikata kod kojih je ono ponekad nužno da bi se primjerenom obuhvatilo ukupno nepravdo i krivnja pojedinog kaznenog djela (npr. kad se radi o kaznenom djelu pronevjere kod kojeg uopće nije bitno koliko puta je uzet novac, već ukupni iznos prisvojenog novca).

10. NOMOTEHNIČKA POBOLJŠANJA

Neke od odredaba kojima se reguliraju sankcije u postojećem zakonskom tekstu su deklaratorne prirode i stoga bez praktičnog značaja pa radna skupina predlaže njihovo brisanje kako ne bi bespotrebno opterećivale zakonski tekst (npr. odredbe o vrsti (čl. 5) i općoj svrsi kaznenopravnih sankcija (čl. 6) te o ograničenjima u propisivanju sadržaja kaznenopravnih sankcija I njihovoj primjeni (čl. 7).

Radna skupina predlaže i poboljšanje naziva pojedinih glava i članak te njihovu primjereniju sistematizaciju. Postojeći raspored članaka u Kaznenom zakonu potrebno je izmijeniti iz više razloga. Pravilan raspored članaka je osobito važan kod tumačenja zakona, jer se svaka pojedina odredba ne tumači sama za sebe, već u kontekstu u kojem se nalazi.

Kako uvjetna osuda u svojoj suštini nije posebna kaznenopravna sankcija, već modifikacija kazne, koja u sebi nosi i karakteristike opomene počinitelju, čini se izlišnim da tzv. mjere upozorenja (Glava VI.) budu posebna skupina kaznenopravnih sankcija. Stoga se predlaže da odredbe o uvjetnoj osudi budu

objedinjene s odredbama o uvjetnom otpustu. To je praksa većine suvremenih kaznenih zakona.

Osim toga predlaže se da se sadašnja glava VIII. ograniči na oduzimanje imovinske koristi i oduzimanje predmeta, kao dvije srodne mjere, a da se ostale mjere smjeste u odvojenu glavu. Oduzimanje predmeta nije sigurnosna mjera jer se ne izriče na temelju opasnosti počinitelja, a ponekad ni na temelju opasnosti predmeta. Pogotovo je obvezno oduzimanje predmeta nespojivo s pojmom sigurnosnih mjera koje su po prirodi stvari fakultativne. Riječ je o sankciji koja je vrlo bliska oduzimanju imovinske koristi (zbog čega je nerijetko i razgraničenje među njima otežano), pa je ispravno rješenje njem. StGB-a koji obje sankcije uređuje u posebnoj glavi (§§ 73 – 76a). Stoga, se takvo uređenje predlaže i u našem KZ-u.

Budući u nazivu “sigurnosne mjere” nisu uključene medicinske mjere radna skupina je razmatrala mogućnost iznalaženja boljeg naziva. Njem. KZ rabi termin “mjere poboljšanja i sigurnosti” (*Maßregeln der Besserung und Sicherung*), pri čemu je sigurnost tek na drugom mjestu, a austrijski KZ naziv “preventivne mjere” ili “zaštitne mjere” (*vorbeugende Maßnahmen*). Sadržaju tih mjera, a i duhu hrvatskog jezika, najviše bi odgovarao pojam “zaštitne mjere”, koji već nalazimo u Prekršajnom zakonu. Radna skupina je zaključila da nije oportuno mijenjati već ustaljeni pojam iako on ne odgovara u potpunosti sadržaju mjera.

Summary

THE FRAMEWORK OF REFORM OF THE CRIMINAL SANCTIONS SYSTEM IN THE REPUBLIC OF CROATIA

This paper presents the reasons for the reform of the system of criminal sanctions in Croatia, which is prescribed by the Criminal Code of the Republic of Croatia currently in force, and its subsequent amendments. The main reasons considered are the powerful social changes arising from social restructuring, the differentiation of social groups, the increase in economic insecurity and the weakening of family cohesion, the strengthening of individualism and the increased need for social tolerance. All these factors require strong criminal policy responses, especially in the field of criminal legislation, which is why the Croatian Parliament, in the summer of 2009, initiated the reform of the criminal procedure. The author goes on to present statistical data on the criminal sanctions imposed in Croatia from 1999 to 2008, and discusses the most important postulates of the future regulation of the system of criminal sanctions, whose drafting was entrusted to an expert group within the Ministry of Justice. These postulates are: more efficient regulation of the prison sentence, including the reform of the conditional release regime; the restructuring of the system of precautionary measures and suspended sentence; the consistent introduction of a system of daily amounts of fines; the strengthening of the role, and the broadening of the possibility, of imposing alternative sanctions; improvements in the regulation of security measures, especially those of a therapeutic nature; and harmonising the system of sanctions in Croatia with international documents.

PRILOG

RADNI NACRT PRIJEDLOGA SANKCIJA KAZNENOG ZAKONA

ZAGREB

Radna skupina za Kazneni zakon Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske
studeni 2009.

GLAVA ČETVRTA (IV.)

KAZNE

Vrste kazni

Članak 39. (49.)

(1) Kazne su zatvor, dugotrajni zatvor i novčana kazna.

(2) Zatvor i dugotrajni zatvor mogu se izreći samo kao glavne kazne.

(3) Novčana kazna može se izreći kao glavna i kao sporedna kazna.

(4) Kad zakon za određeno kazneno djelo propisuje kaznu zatvora do tri godine sud može izreći novčanu kaznu kao glavnu.

(5) Za kaznena djela počinjena iz koristoljublja novčana kazna kao sporedna može se izreći i kad nije propisana zakonom ili kad je zakonom propisano da će se počinitelj kazniti kaznom zatvora ili novčanom kaznom, a sud kao glavnu kaznu izrekne kaznu zatvora.

(6) Rad za opće dobro izriče se kao zamjena za kaznu zatvora ili novčanu kaznu.

Svrha kažnjavanja

Članak 40. (50.)

Svrha kažnjavanja je izraziti društvenu osudu zbog počinjenog kaznenog djela te utjecati na počinitelja i sve druge da ne čine kaznena djela. Kažnjavanje treba jačati svijest o pogibeljnosti činjenja kaznenih djela i o pravednosti kažnjavanja te jačati povjerenje građana u pravni poredak utemeljen na vladavini prava.

Kazna zatvora

Članak 41. (53.)

(1) Kazna zatvora ne može biti kraća od jednog mjeseca niti dulja od dvadeset godina.

(2) Kazna zatvora u trajanju do tri mjeseca izriče se na pune mjesece i dane. Kazna zatvora u trajanju duljem od tri mjeseca izriče se na pune godine i mjesece, osim kod zamjene kaznom zatvora te primjene odredaba o stjecaju, kada se može izreći i na pune dane.

Iznimnost kratkotrajne kazne zatvora

Članak 42. (53.a)

(1) Sud može izreći kaznu zatvora u trajanju do šest mjeseci samo ako se može očekivati da se novčana kazna ili rad za opće dobro neće moći izvršiti i ako nisu ispunjene pretpostavke za izricanje uvjetne osude.

(2) Odredba stavka 1. ovog članka ne odnosi se na kaznu zatvora kao zamjenu za neplaćenu novčanu kaznu (članak 45. stavak 3. ovog Zakona) ili za neizvršen rad za opće dobro (članak 46. st. 4. ovog Zakona).

Kazna dugotrajnog zatvora

Članak 43. (53.b)

(1) Kazna dugotrajnog zatvora ne može biti kraća od dvadeset i jedne niti dulja od četrdeset godina.

(2) Kazna dugotrajnog zatvora izriče se na pune godine.

(3) Kazna dugotrajnog zatvora ne može se izreći počinitelju koji u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije navršio osamnaest godina života.

(4) Odredbe o kazni zatvora primjenjuju se i na kaznu dugotrajnog zatvora ako ovim Zakonom nije drugačije propisano.

Novčana kazna

Članak 44. (51.)

(1) Novčana kazna se izriče u dnevnim iznosima. Ona ne može biti manja od deset niti veća od tri stotine dnevnih iznosa, osim za kaznena djela počinjena iz koristoljublja, kad se može izreći do pet stotina dnevnih iznosa.

(2) U presudi se naznačuje broj dnevnih iznosa i visina dnevnog iznosa te njihov umnožak.

(3) Broj dnevnih iznosa utvrđuje se na temelju okolnosti navedenih u članku 47. ovoga Zakona, osim onih koje se odnose na imovinske prilike počinitelja.

(4) Visina dnevnog iznosa utvrđuje se uzimajući u obzir počiniteljeve prihode i imovinu te prosječne troškove nužne za održavanje počinitelja i njegove uže obitelji. Dnevni iznos ne može biti veći od deset tisuća kuna.

(5) Svi su dužni dostaviti podatke potrebne za određivanje dnevnog iznosa koji se odnose na razdoblje od jedne godine prije podnošenja zahtjeva.

(6) Počiniteljevi prihodi, imovina i ostali podaci potrebni za utvrđivanje visine dnevnog iznosa mogu se utvrditi na temelju slobodne procjene ako bi njihovo utvrđivanje bilo skopčano s nerazmjernim teškoćama.

(7) Počinitelj je dužan novčanu kaznu platiti u roku koji odredi sud, a koji ne može biti kraći od trideset dana niti duži od šest mjeseci, a može mu se naložiti i obročna otplata u roku do jedne godine. Sud može odrediti da će se obročna otplata ukinuti ako počinitelj ne plati pojedini obrok uredno.

(8) Ne može li osuđenik u cijelosti ili djelomično isplatiti novčanu kaznu u roku koji je određen presudom zbog znatnog pogoršanja imovinskih prilika do kojih je došlo bez njegove krivnje nakon donošenja presude, sud može na njegov zahtjev produljiti rok plaćanja do dvadeset i četiri mjeseca ili odrediti obročnu otplatu u tom roku.

Zamjena nenaplaćene novčane kazne

Članak 45. (52.)

(1) Kad novčana kazna nije u cijelosti ili djelomično plaćena u roku koji je određen presudom, naplatit će se prisilno putem Porezne uprave Ministarstva financija.

(2) Ako se novčana kazna ne može ni prisilno naplatiti u roku od tri mjeseca, sud će uz pristanak osuđenika donijeti odluku o zamjeni novčane kazne radom za opće dobro na način da se jedan dnevni iznos zamijeni s dva sata rada, pri čemu rad za opće dobro ne smije premašiti sedamstodvadeset sati.

(3) Ako osuđenik ne pristane na rad za opće dobro ili ga ne izvrši, novčana kazna odnosno rad za opće dobro zamijenit će se kaznom zatvora.

(4) Kada se novčana kazna zamjenjuje kaznom zatvora, sud će jedan (dva) dnevni(i/a) iznos(a) zamijeniti s jednim danom zatvora, a rad za opće dobro će se zamijeniti sukladno odredbi članka 46 ovog Zakona, pri čemu kazna zatvora ne može biti dulja od dvanaest mjeseci.

(5) Isplati li osuđenik novčanu kaznu nakon pravomoćnosti odluke o zamjeni, izvršenje kazne zatvora ili rada za opće dobro će se obustaviti. U slučaju djelomične isplate, izvršit će se samo preostali dio navedenih kazni.

(6) Ako osuđenik koji nema stalno prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj ne plati novčanu kaznu u roku određenom presudom, sud će je zamijeniti kaznom zatvora.

Rad za opće dobro

Članak 46. (54.)

(1) Kad sud izrekne novčanu kaznu u iznosu do 360 dnevnih iznosa ili kaznu zatvora u trajanju do jedne godine može je uz pristanak počinitelja zamijeniti radom za opće dobro. Pristanak se mora dati prije donošenja presude kojom se izriče kazna.

(2) Rad za opće dobro izvršava se bez naknade.

(3) Kada sud novčanu kaznu zamjenjuje radom za opće dobro zamijenit će jedan dnevni iznos s dva sata rada, a kad kaznu zatvora zamjenjuje radom za opće dobro, zamijenit će jedan dan zatvora s dva sata rada za opće dobro. Rad za opće dobro mora se izvršiti u roku koji će odrediti nadležno tijelo za probaciju, a koji ne može biti kraći od jednog mjeseca niti dulji od dvije godine računajući od izvršnosti presude. Sadržaj rada za opće dobro određuje nadležno tijelo za probaciju u dogovoru s osuđenikom.

(4) Ne izvrši li osuđenik rad za opće dobro u roku iz stavka 3. ovoga članka u cijelosti ili djelomično, sud donosi odluku kojom određuje izvršenje prvotno izrečene kazne u neizvršenom dijelu. Ako osuđenik ne plati novčanu kaznu sud će je zamijeniti kaznom zatvora sukladno članku 45 ovog Zakona.

Odmjeravanje kazne

Članak 47. (56.)

(1) Pri izboru vrste i mjere kazne sud će, polazeći od stupnja krivnje i svrhe kažnjavanja, ocijeniti sve okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti), a osobito jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, pobude iz kojih je kazneno djelo počinjeno, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, prijašnji počiniteljev život, njegove osobne i imovinske prilike te njegovo ponašanje nakon počinjenog kaznenog djela, odnos prema žrtvi i trud da naknadi štetu.

(2) Visina kazne ne smije prekoračiti stupanj krivnje.

Ublažavanje kazne

Članak 48. (57.)

(1) Sud može izreći kaznu blažu od propisane za određeno kazneno djelo kad to zakon izričito propisuje ili kad postoje naročito izražene olakotne okolnosti, a svrha kažnjavanja može se postići i takvom blažom kaznom.

(2) Sud može ublažiti kaznu u sljedećim granicama:

a) ako je za kazneno djelo propisana kao najmanja mjera kazna zatvora u trajanju od deset godina, kazna se može ublažiti do tri godine;

b) ako je za kazneno djelo propisana kao najmanja mjera kazna zatvora u trajanju od pet godina, kazna se može ublažiti do dvije godine;

c) ako je za kazneno djelo propisana kao najmanja mjera kazna zatvora u trajanju od tri godina, kazna se može ublažiti do jedne godine;

d) ako je za kazneno djelo propisana kao najmanja mjera kazna zatvora u trajanju od jedne godine, kazna se može ublažiti do tri mjeseca;

e) ako je za kazneno djelo propisana kao najmanja mjera kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci, kazna se može ublažiti do jedan mjesec.

Sporazum o blažem kažnjavanju

Članak 49. (57a.)

(1) Blažu kaznu od propisane za određeno kazneno djelo sud može izreći i kada su se državni odvjetnik i okrivljenik o tome sporazumjeli.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka kazna se može ublažiti do polovice najniže kazne dobivene ublažavanjem prema odredbama članka 48. stavka 2. ovog Zakona, ali ne može biti blaža od jedan mjesec zatvora.

Oslobođenje od kazne

Članak 50. (58.)

(1) Osim u slučajevima kada se oslobodjenje od kazne temelji na izričitoj zakonskoj obvezi ili ovlasti, sud može osloboditi kazne i počinitelja kaznenog djela počinjenog iz nehaja ako ga posljedice kaznenog djela tako teško pogađaju da je kažnjavanje nepotrebno radi ostvarenja svrhe kažnjavanja ili je počinitelj nastojao otkloniti ili umanjiti posljedice tog djela te naknadio štetu koju je njime prouzročio.

(2) Kad je sud ovlašten počinitelja osloboditi kazne, može ga i blaže kazniti, pri čemu nije dužan držati se granica propisanih u čl. 48. stavak 2. ovoga Zakona.

Stjecaj kaznenih djela

Članak 51. (60.)

(1) Ako počinitelj jednom ili više radnji počinji više kaznenih djela za koja mu se istodobno sudi, sud će mu za svako kazneno djelo utvrditi kaznu, a zatim će ga, na temelju ocjene počiniteljeve ličnosti i počinjenih kaznenih djela u njihovoj ukupnosti, osuditi na jedinstvenu kaznu.

(2) Jedinstvena kazna sastoji se u povišenju najviše pojedinačne kazne, ali ne smije doseći zbir pojedinačnih kazni, niti premašiti najveću mjeru kazne dugotrajnog zatvora odnosno novčane kazne. Ako su kao pojedinačne kazne utvrđene kazne zatvora i novčane kazne, sud će izreći jedinstvenu kaznu zatvora i jedinstvenu novčanu kaznu.

(3) U primjeni stavka 2. ovoga članka kazna maloljetničkog zatvora izjednačuje se s kaznom zatvora.

Uzastopno izvršenje izrečenih kazni

Članak 52. (60.a)

(1) Ako se kod počinitelja dva ili više kaznenih djela za koja je sud izrekao najmanje dvije kazne dugotrajnog zatvora svrha kažnjavanja ne bi mogla postići primjenom odredaba o stjecaju, sud neće izreći jedinstvenu kaznu zatvora, već će odrediti uzastopno izvršenje pojedinačnih kazni.

(2) Po proteku trideset godina, a nakon toga svakih pet godina, sud će ispitivati opravdanost nastavka izvršenja izrečenih kazni. Na zahtjev zatvora ili kaznionice u kojoj se kazna izdržava ili na zahtjev osuđenika preispitivanje se može poduzeti i prije, ali ne prije proteka tri godine od zadnjeg preispitivanja.

(3) Pri donošenju odluke o puštanju osuđenika na slobodu primijenit će se odredbe o uvjetnom

otpustu ovoga Zakona, pri čemu vrijeme provjeravanja ne može trajati dulje od petnaest godina od dana puštanja na uvjetni otpust.

(4) Za vrijeme izvršenja jedne kazne ne teče zastara izvršenja ostalih izrečenih kazni.

Produljeno kazneno djelo

Članak 53. (61.)

(1) Produljeno kazneno djelo je počinjeno kada počinitelj s namjerom izvrši više odvojenih radnji u prirodnom smislu kojima se ostvaruju bića istog ili istovrsnih kaznenih djela, ako one s obzirom na njihovu prostornu i vremensku povezanost čine jedinstvenu cjelinu u pravnom smislu.

(2) Kaznena djela koja predstavljaju napad na život, tijelo ili slobodu ne mogu se pravno označiti kao produljena.

(3) Ostvaruju li se radnjama navedenim u stavku 1. ovoga članka obilježja više istovrsnih kaznenih djela, produljeno kazneno djelo će se pravno označiti prema najtežem od tih kaznenih djela.

Izricanje jedinstvene kazne osuđenoj osobi

Članak 54. (62.)

(1) Kad se osuđeniku sudi za kazneno djelo počinjeno prije nego je započeo izdržavati kaznu po prijašnjoj presudi ili za kazneno djelo počinjeno za vrijeme izdržavanja kazne zatvora, kazne dugotrajnog zatvora ili kazne maloljetničkog zatvora, sud će izreći jedinstvenu kaznu za sva kaznena djela primjenom odredbi članka 51. ovoga Zakona, uzimajući prije izrečenu kaznu kao već utvrđenu. Kazna ili dio kazne koju je osuđenik izdržao, ne računajući vrijeme provedeno na uvjetnom otpustu, uračunat će se u izrečenu jedinstvenu kaznu.

(2) Sud neće postupiti po odredbama stavka 1. ovoga članka kad osuđeniku sudi za kazneno djelo počinjeno tijekom izdržavanja kazne zatvora, kazne dugotrajnog zatvora ili kazne maloljetničkog zatvora, ako se s obzirom na preostali dio ranije kazne primjenom odredbi o stjecaju ne bi mogla postići svrha kažnjavanja.

(3) Kad osuđenik za vrijeme izdržavanja kazne zatvora ili maloljetničkog zatvora počinji kazneno djelo za koje je zakonom propisana kazna do jedne godine zatvora ili blaža kazna, primijenit će se stegovna mjera.

Uračunavanje pritvora, istražnog zatvora i ranije kazne

Članak 55. (63.)

(1) Vrijeme provedeno u pritvoru i istražnom zatvoru, kao i svako oduzimanje slobode u svezi s

kaznenim djelom, uračunava se u izrečenu kaznu zatvora, kaznu dugotrajnog zatvora i novčanu kaznu.

(2) Kazna zatvora i novčana kazna izrečena za prekršaj uračunava se u kaznu za kazneno djelo ako opis tog djela odgovara prekršaju zbog kojeg je izrečena kazna.

(3) Prilikom uračunavanja izjednačuje se jedan dan pritvora, istražnog zatvora i svakog drugog oduzimanja slobode, jedan dnevni iznos novčane kazne s jednim danom zatvora. Zadržavanje u prekršajnom postupku i izrečena kazna za prekršaj uračunavaju se u kaznu izrečenu za kazneno djelo prema odredbama Prekršajnog zakona o uračunavanju u kaznu za prekršaj.

Uvjetna osuda

Članak 56. (67.)

(1) Uvjetnom osudom određuje se da se kazna na koju je počinitelj osuđen neće izvršiti ako počinitelj u vremenu koje ne može biti kraće od jedne niti dulje od pet godina (vrijeme provjeravanja) ne počinji novo kazneno djelo i ispunji određene mu posebne obveze. Vrijeme provjeravanja odmjerava se na pune godine i mjesece i počinje teći danom pravomoćnosti presude.

(2) Sud može izreći uvjetnu osudu kad ocijeni da počinitelj na temelju opomene sadržane u kazni na koju je osuđen i bez njena izvršenja neće ubuduće činiti kaznena djela. Pritom će voditi računa o ličnosti počinitelja, njegovu prijašnjem životu, osobito je li ranije osuđivan, obiteljskim prilikama, okolnostima počinjenja samog kaznenog djela te ponašanju nakon počinjenja kaznenog djela, osobito o nastojanju da oštećeniku nadoknadi štetu.

(3) Uvjetna osuda može se izreći počinitelju koji je za jedno ili više kaznenih djela (u stjecaju) osuđen na kaznu zatvora u trajanju do jedne godine ili na novčanu kaznu.

(4) Kad sud izrekne kaznu zatvora i novčanu kaznu, može odlučiti da se odgodi samo izvršenje kazne zatvora.

Obveze uz uvjetnu osudu

Članak 57. (68. i 71.)

(1) Kad sud počinitelju kaznenog djela kojem je izrekao uvjetnu osudu naloži naknadu štete počinjene kaznenim djelom ili mu oduzme imovinsku korist, sud može odrediti da se izrečena kazna neće izvršiti i ako počinitelj u određenom roku naknadi štetu ili vrati imovinsku korist.

(2) Pored obveza iz stavka 1. ovoga članka sud može počinitelju za vrijeme trajanja provjeravanja

odrediti jednu ili više posebnih obveza ako je to potrebno da se počinitelj odvrati od počinjenja kaznenog djela i to:

a) nastavak obrazovanja ili osposobljavanje za određeno zanimanje koje odabere uz stručnu pomoć ureda za probaciju,

b) prihvaćanje zaposlenja koje odgovara njegovoj stručnoj spremi, osposobljenosti i stvarnim mogućnostima obavljanja radnih zadataka, koje joj savjetuje i omogućiti ured za probaciju,

c) nadzirano raspolaganje prihodima u skladu s potrebama osoba koje je po zakonu dužna uzdržavati i prema savjetima ureda za probaciju,

d) liječenje ili nastavak liječenja koje je nužno radi otklanjanja zdravstvenih smetnji koje mogu poticajno djelovati za počinjenje novog kaznenog djela,

e) liječenje ili nastavak liječenja ovisnosti o alkoholu, drogama ili druge vrste ovisnosti u zdravstvenoj ustanovi ili odvikavanje u terapijskoj zajednici,

f) sudjelovanje ili nastavak sudjelovanja u postupku psihosocijalne terapije u ustanovama ili udrugama specijaliziranim za otklanjanje nasilničkog ponašanja,

g) zabrana posjećivanja određenih mjesta, objekata i događaja, koje mogu biti prilika i poticaj za počinjenje novog kaznenog djela,

h) zabrana približavanja žrtvi ili nekim drugim osobama,

i) napuštanje doma na određeno vrijeme ako se radi o djelima obiteljskog nasilja,

j) zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve,

k) zabrana druženja s određenom osobom ili grupom osoba koje bi ga mogle navesti da počini kazneno djelo, zabrana zapošljavanja, podučavanja ili smještaja tih osoba,

l) redovito javljanje uredu za probaciju, centru za socijalnu skrb, sudu, policijskoj upravi ili drugom nadležnom tijelu,

lj) obveza nošenja uređaja za elektronički nadzor,

m) zabrana nošenja, posjedovanja i povjeravanja na čuvanje drugoj osobi oružja i drugih predmeta koji bi ga mogli navesti na počinjenje kaznenog djela,

n) ispunjavanje obveze uzdržavanja ili drugih obveza kad to zakon za određeno kazneno djelo propisuje,

o) i druge obveze koje su primjerene s obzirom na počinjeno kazneno djelo.

(3) Počinitelju se ne smiju postavljati nerazumne i nemoguće obveze. Obveze iz stavka 2. pod d, e, f mogu se izreći samo uz pristanak počinitelja.

(4) Trajanje obveza iz stavka 2. ovog članka ne smije biti dulje od vremena provjeravanja. Sud može naknadno, a prije isteka vremena trajanja obveza na prijedlog tijela nadležnog za probaciju povisiti minimum odnosno sniziti maksimum vremena trajanja obveza.

Zaštitni nadzor uz uvjetnu osudu

Članak 58. (70.)

(1) Kad sud ocijeni da je počinitelju za izvršenje obveza iz čl. 57. st. 2. potrebna pomoć i nadzor kako ubuduće ne bi činio kaznena djela izreći će počinitelju zaštitni nadzor za sve vrijeme provjeravanja ili njegov dio.

(2) Zaštitni nadzor se odlukom suda može ukinuti i prije isteka roka na koji je određen ako su prestale potrebe pomoći i nadzora ili se ako za time postoji potreba može produljiti sve do maksimalnog trajanja vremena provjeravanja.

(3) Izvršenje zaštitnog nadzora propisuje se posebnim zakonom.

Opoziv uvjetne osude

Članak 59. (69. i 72.)

(1) Sud će opozvati uvjetnu osudu ako osuđeniku za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja izreče kaznu zatvora od dvije godine ili težu kaznu.

(2) Sud može opozvati uvjetnu osudu ako osuđeniku za jedno ili više kaznenih djela počinjenih za vrijeme provjeravanja izreče kaznu zatvora u trajanju kraćem od dvije godine ili novčanu kaznu.

(3) Kad na temelju stavaka 1. i 2. ovoga članka opozove uvjetnu osudu, sud će raniju uvjetnu kaznu i kaznu za novo kazneno djelo, odnosno kazne za nova kaznena djela, uzeti kao utvrđene te izreći jedinstvenu kaznu prema odredbama članka 51. ovoga Zakona.

(4) Kad sud u slučaju iz stavka 2. ovoga članka ne opozove uvjetnu osudu može:

a) za novo kazneno djelo izreći kaznu i odrediti njezino izvršenje ne mijenjajući raniju uvjetnu osudu;

b) za novo kazneno djelo izreći kaznu koju će kao i raniju uvjetnu kaznu uzeti kao utvrđene te izreći jedinstvenu kaznu prema odredbama članka 51. ovoga Zakona te novo vrijeme provjeravanja u kojem se ova kazna neće izvršiti.

(5) Sud će opozvati uvjetnu osudu i odrediti izvršenje izrečene kazne osuđeniku koji se bez opravdanog razloga ne podvrgne sigurnosnoj mjeri izrečenoj uz uvjetnu osudu ili u roku koji mu

je određen ne izvrši u potpunosti ili većoj mjeri obveze navedene u članku 57. ovoga Zakona ili ustrajno izbjegava provođenje zaštitnog nadzora iz članka 58. ovoga Zakona. Ako se utvrdi da počinitelj obveze nije izvršio iz opravdanih razloga ili da je iz opravdanih razloga izbjegavao zaštitni nadzor, sud ih može zamijeniti drugima ili osuđenika osloboditi obveza odnosno zaštitnog nadzora.

(6) Sud će opozvati uvjetnu osudu i kad nakon njezina izricanja izrekne osuđeniku kaznu za kazneno djelo počinjeno prije izricanja uvjetne osude ako ocijeni da ne bi bile ispunjene pretpostavke za izricanje uvjetne osude da se za to ranije kazneno djelo znalo. U tom će slučaju kaznu iz uvjetne osude i kaznu koju izreče za ranije kazneno djelo uzeti kao utvrđene te izreći jedinstvenu kaznu prema odredbama članka 51. ovoga Zakona. Ako ocijeni da bi pretpostavke za izricanje uvjetne osude bile ispunjene i da se za raniju presudu znalo, postupit će se prema odredbi stavka 4. ovoga članka.

(7) Uvjetna osuda se ne može opozvati nakon što su protekle dvije godine od isteka vremena provjeravanja.

Uvjetni otpust

Članak 60. (55.)

(1) Sud može otpustiti osuđenika (*alternativa: Osuđenik se može otpustiti...*) s izdržavanja kazne zatvora ako je izdržao najmanje jednu polovinu kazne na koju je osuđen, ali ne manje od tri mjeseca, i ako se osnovano očekuje da neće počinuti kazneno djelo.

(2) Prilikom odlučivanja o prijedlogu sud će cijeniti ličnost osuđenika, njegov prijašnji život i osuđivanost, je li protiv njega u tijeku drugi kazneni postupak, odnos prema počinjenom kaznenom djelu i žrtvi, ponašanje tijekom izdržavanja kazne zatvora, uspješnost primjene programa izvršavanja kazne zatvora, je li došlo do promjene njegova ponašanja nakon počinjenog kaznenog djela ili se očekuje da će do tih promjena doći primjenom mjera nadzora za vrijeme uvjetnog otpusta te životne okolnosti i spremnost osuđenika za uključivanje u život na slobodi.

(3) Sud može otpustiti osuđenika s izdržavanja kazne dugotrajnog zatvora nakon što je proteklo dvije trećine vremena izdržane kazne pod uvjetima iz stavka 1. i 2. ovoga članka, a iznimno i nakon jedne polovine izdržane kazne ako je prvi puta na izdržavanju kazne zatvora.

(4) Postupak odlučivanja o uvjetnom otpustu uređuje se posebnim zakonom.

Obveze osuđenika za vrijeme provjeravanja

Članak 61. (55a.)

(1) Puštanjem na uvjetni otpust za osuđenika počinje vrijeme provjeravanja koje odgovara neizdržanom dijelu kazne zatvora.

(2) Osuđeniku kojeg se pušta na uvjetni otpust može se odrediti jedna ili više obveza navedenih u čl. 57. ovoga Zakona sukladno uvjetima iz stavka 3. tog članka. Sud može naknadno, a prije isteka vremena trajanja obveza na prijedlog tijela nadležnog za probaciju povisiti minimum odnosno sniziti maksimum vremena trajanja obveza ili promijeniti vrstu obveza.

(3) Obveze ne mogu trajati dulje od pet godina osim ako sud utvrdi da bez daljnjeg provođenja obveza nad osobom koja je osuđena za kaznena djela kojima se ugrožava ili povređuje tjelesni, psihički ili spolni integritet osobe i za koja je propisana kazna zatvora od pet ili više godina, postoji opasnost da će počinuti slično kazneno djelo, kada se obveze iz stavka 2. mogu produljiti za jednu do pet godina ili odrediti nove obveze.

(4) Obveze iz ovog članka mogu trajati najdulje do isteka neizdržanog dijela kazne zatvora na koju je počinitelj osuđen.

Opoziv uvjetnog otpusta

Članak 62. (55.b)

(1) Počini li osuđenik dok je na uvjetnom otpustu jedno ili više kaznenih djela za koja mu je izrečena kazna zatvora od dvije godine ili teža kazna, sud koji mu je izrekao tu kaznu opozvat će uvjetni otpust i osuditi ga na jedinstvenu kaznu primjenom članka 51. i 54. stavka 1. ovoga Zakona.

(2) Kada osuđeniku izrekne kaznu u trajanju kraćem od dvije godine sud iz stavka 1. ovoga članka može:

1) postupiti na način opisan u prethodnom stavku,

2) osuditi ga na kaznu zatvora i ne opozvati uvjetni otpust, nego ga odgoditi/produljiti za vrijeme koje je osuđenik proveo na izdržavanju nove kazne zatvora,

3) opozvati uvjetni otpust i osuditi ga na jedinstvenu kaznu primjenom članka 51. i 54. stavka 1. ovoga Zakona te odrediti novi rok provjeravanja u kojem se jedinstvena kazna neće izvršiti.

3) alternativa: osuditi ga na uvjetnu osudu i ne opozvati uvjetni otpust, nego preostalo vrijeme provjeravanja iz uvjetnog otpusta produljiti za vrijeme provjeravanja izrečeno uvjetnom osudom.

(3) Sudac izvršenja će opozvati uvjetni otpust i odrediti izvršenje izrečene kazne ako osuđena

osoba tijekom provjeravanja ne izvrši obveze koje su joj određene, a mogla ih je izvršiti. U slučaju da se utvrdi nemogućnost izvršenja obveza, sudac izvršenja te obveze može zamijeniti drugima ili osuđenu osobu osloboditi obveza.

(4) U slučaju iz stavka 1. i 2. ovoga članka uvjetni otpust se ne može opozvati nakon što su protekle dvije godine od dana isteka izrečene kazne.

(5) U slučaju iz stavka 3. ovoga članka uvjetni otpust se ne može opozvati nakon isteka roka određenog za izvršavanje obveza iz čl. 61. st. 2. i 3. ovoga Zakona.

GLAVA PETA (V.)

SIGURNOSNE MJERE

Vrste sigurnosnih mjera

Članak 63. (73.)

(1) Sigurnosne mjere jesu: obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, oduzimanje vozačke dozvole.

(2) Sigurnosne mjere ne mogu se izreći kao samostalne sankcije.

Svrha sigurnosnih mjera

Članak 64. (74.)

Svrha je sigurnosnih mjera otklanjanje okolnosti koje omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela.

Načelo razmjernosti

Članak 65. (74.a)

Sigurnosna mjera ne smije se izreći ako nije u razmjeru s težinom počinjenog kaznenog djela i kaznenih djela koja se mogu očekivati, kao i sa stupnjem počiniteljeve opasnosti.

Obvezno psihijatrijsko liječenje

Članak 66. (75.)

(1) Sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja sud će izreći počinitelju koji je kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora od jedne ili više godina počinio u stanju bitno smanjene ubrojjivosti ako postoji opasnost da bi ta osoba zbog duševnih smetnji zbog kojih je nastupila njezina bitno smanjena ubrojjivost mogla u budućnosti počiniti teže kazneno djelo.

(2) Mjera iz stavka 1. ovoga članka izrečena uz kaznu zatvora izvršava se u forenzičko-psihijatrijskoj ustanovi koja zadovoljava posebne sigurnosne uvjete, a nalazi se u okviru zatvorskog sustava

ili izvan njega. Mjera izrečena uz uvjetnu osudu i ostale kazne izvršava se u forenzičko-psihijatrijskoj ustanovi izvan zatvorskog sustava s tim da se može provesti i ambulantno ako je ambulantno liječenje dostatno za otklanjanje opasnosti. Uvjete koje mora zadovoljiti forenzičko-psihijatrijska ustanova propisuju se posebnim zakonom.

Obvezno liječenje od ovisnosti

Članak 67. (76.)

(1) Sigurnosnu mjeru obveznog liječenja od ovisnosti sud će izreći počinitelju koji je kazneno djelo počinio pod odlučujućim djelovanjem ovisnosti od alkohola, droga ili druge vrste ovisnosti ako postoji opasnost da će zbog te ovisnosti počiniti teže kazneno djelo.

(2) Mjera iz stavka 1. ovoga članka neće se odrediti ako je njezino provođenje bezizgledno. Pri donošenju odluke o primjeni mjere obveznog liječenja od ovisnosti sud će naročito uzeti u obzir počiniteljevu želju i spremnost da se podvrgne takvom liječenju.

(3) Mjera iz stavka 1. ovoga članka izvršava se u ustanovi za izvršenje kazne ili u zdravstvenoj ili drugoj specijaliziranoj ustanovi pod uvjetima određenim posebnim zakonom.

Izvršenje mjera obveznog liječenja

Članak 68. (76.a)

(1) Vrijeme provedeno na liječenju iz članka 66. ili 67. ovoga Zakona uračunava se u kaznu zatvora, a računa se od dana dolaska u forenzičko-psihijatrijsku ustanovu u kojoj se mjera provodi. Ako je to vrijeme kraće od trajanja izrečene kazne, sud može odrediti da se osuđenik uputi na izdržavanje ostatka kazne ili da se pusti na uvjetni otpust sukladno članku 60. stavak 3. ovoga Zakona. Kad ga upućuje na izdržavanje ostatka kazne sud mu može odrediti ambulantno liječenje u zatvorskoj ustanovi. Odlučujući o puštanju na uvjetni otpust, sud će osobito uzeti u obzir uspjeh osuđenikova liječenja, njegovo zdravstveno stanje, vrijeme provedeno na liječenju i ostatak kazne što ga osuđenik nije izdržao. Ako utvrdi da je počinitelj i dalje opasan za okolinu, a da je za otklanjanje te opasnosti dovoljno njegovo liječenje na slobodi sud može počinitelju kojeg pušta na uvjetni otpust odrediti nastavak liječenja na slobodi sukladno članku 61. stavak 2. u svezi s člankom 57. stavka 2. točka d. ili točka e.

(2) Mjera iz članka 66. i 67. ovoga Zakona može najdulje trajati do prestanka izvršenja kazne zatvora, proteka roka provjeravanja primjenom uvjetne osude ili uvjetnog otpusta i izvršenja rada

za opće dobro s tim da u svim slučajevima obvezno liječenje od ovisnosti ne može trajati dulje od tri godine.

(3) Ako i nakon proteka vremena iz stavka 2. ovoga članka i dalje postoje uvjeti iz članka 66. stavka 1. ovoga Zakona sudac izvršenja će na temelju pisanog i obrazloženog prijedloga voditelja odjela na kojem se provodila mjera dva tjedna prije isteka vremena iz stavka 2. ovoga članka pokrenuti postupak prisilnog smještaja pred sudom nadležnim prema Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama.

(4) Sudac izvršenja će obustaviti izvršavanje mjere iz članka 66. i 67. ovoga Zakona ako su prestali razlozi zbog kojih je izrečena, a iz članka 67. ovoga Zakona i ako je njezino dosadašnje i daljnje provođenje bezizgledno.

(5) Sudac izvršenja mora po proteku prve godine od dolaska počinitelja na izvršenje mjere iz članka 66. ovoga Zakona i potom najmanje jednom godišnje preispitati postoje li uvjeti iz članka 66. stavka 1. ovoga Zakona za njenim nastavkom i o tome donijeti rješenje po postupku propisanom Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Na zahtjev ustanove u kojoj se mjera provodi ili na zahtjev počinitelja ovo preispitivanje može se učiniti i prije, ali ne prije proteka 6 mjeseci od zadnjeg preispitivanja. Pri tome sudac izvršenja može obustaviti primjenu mjere ili promijeniti način i vrijeme izvršenja mjere.

Zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti

Članak 69. (77.)

(1) Sigurnosnu mjeru zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti u trajanju od jedne do deset godina računajući od izvršenosti sudske odluke sud će izreći počinitelju koji je kazneno djelo počinio u obavljanju dužnosti ili djelatnosti ako postoji opasnost da će zlouporabom te dužnosti ili djelatnosti počinuti teže kazneno djelo.

(2) Vrijeme izdržavanja kazne zatvora ne uračunava se u vrijeme trajanja ove mjere.

(3) Počinitelju kaznenog djela protiv spolne slobode počinjenog na štetu djeteta, sud može zauvijek izreći zabranu obavljanja dužnosti ili djelatnosti u kojima dolazi u redoviti kontakt s djecom.

(4) Za vrijeme zabrane iz stavka 1. ovoga članka osuđenik se ne smije baviti određenom dužnosti ili djelatnosti samostalno, ni u tijelu pravne osobe, ni u ime druge osobe, niti smije ovlastiti drugu osobu da se bavi tom dužnošću ili djelatnošću u njegovu ime i po njegovim uputama.

(5) Ako počinitelj ne postupi prema zabrani obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti kad je

izrečena uz uvjetnu osudu, rad za opće dobro ili za vrijeme uvjetnog otpusta shodno će se primijeniti odredbe članka 59. stavak 5., članka 46. stavak 4. ili članka 62. stavak 3. ovoga Zakona.

(6) Po proteku tri godine od početka izvršavanja mjere izrečene na temelju stavka 1. ovoga članka, sud može na prijedlog osuđenika obustaviti njeno izvršenje ako ustanovi da više ne postoji opasnost iz stavka 1. ovoga članka.

(7) Po proteku deset godine od početka izvršavanja mjere izrečene na temelju stavka 2. ovoga članka, sud može na prijedlog osuđenika obustaviti njeno izvršenje ako ustanovi da više ne postoji opasnost iz stavka 1. ovoga članka.

(8) Sud će o pravomoćno izrečenoj mjeri obavijestiti tijelo nadležno za vođenje upisnika osoba koje obavljaju određene dužnosti ili djelatnosti.

Zabrana upravljanja motornim vozilom

Članak 70. (78.)

(1) Zabranu upravljanja motornim vozilom sud će izreći počinitelju kaznenog djela protiv sigurnosti prometa kad postoji opasnost da će upravljajući motornim vozilom ugroziti sigurnost prometa. Zabrana se odnosi na sve kategorije vozila, a iznimno samo na određenu kategoriju vozila kada posebne okolnosti upućuju na to da se svrha mjere neće time ugroziti.

(2) Zabrana upravljanja motornim vozilom određuje se u trajanju koje ne može biti kraće od jedne ni dulje od pet godina.

(3) Zabranu upravljanja motornim vozilom počinje teći oduzimanjem vozačke dozvole, upisom zabrane za određenu kategoriju vozila odnosno zabranom izdavanja vozačke dozvole počinitelju koji je nema, s tim da se vrijeme provedeno u zatvoru, kaznionici ili ustanovi ne uračunava u vrijeme trajanja mjere.

(4) Zabranu upravljanja motornim vozilom će se izreći zauvijek kada se s obzirom na ranija počiniteljeva teška kršenja prometnih propisa može očekivati da će i nakon proteka najdužeg vremena iz stavka 2. ovoga članka postojati opasnost da počinitelj ponovno počini kazneno djelo protiv sigurnosti prometa. Utvrdi li sud povodom prijedloga osuđenika da nakon proteka najdužeg vremena iz stavka 2. ovoga članka opasnost više ne postoji, ukinut će zabranu. Po ukidanju zabrane počinitelj mora ponovno polagati vozački ispit.

(5) Na zabranu upravljanja motornim vozilom shodno će se primijeniti odredba čl. 69. stavak 5. ovoga Zakona.

(6) Vrijeme privremenog oduzimanja vozačke dozvole uračunat će se u vrijeme zabrane upravljanja motornim vozilom.

Uračunavanje zaštitnih mjera izrečenih za prekršaje

Članak 71. (81.)

Zaštitna mjera izrečena za prekršaj počinitelju kaznenog djela koja po svojem sadržaju odgovara sigurnosnoj mjeri iz ove glave Zakona ili posebnoj obvezi iz članka 57. ovog Zakona uračunat će se u sigurnosnu mjeru odnosno posebnu obvezu izrečenu za kazneno djelo čiji opis odgovara djelu zbog kojeg je mjera izrečena.

GLAVA ŠESTA (VI.)

ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI, ODUZIMANJE PREDMETA I JAVNO OBJAVLJIVANJE PRESUDE

Oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom

Članak 72. (82.)

(1) Sud će oduzeti imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom. Imovinska korist je svako uvećanje ili sprečavanje umanjnja imovine, uključujući predmete i prava koje je počinitelj stekao otuđenjem predmeta i prava neposredno pribavljenih kaznenim djelom.

(2) Od počinitelja kaznenog djela iz nadležnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta oduzet će se i svaka druga imovinska korist ako postoje okolnosti koje opravdavaju pretpostavku da ju je stekao kaznenim djelom iz nadležnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta.

(3) Imovinska korist oduzet će se i od počiniteljevog bračnog ili izvanbračnog druga, rođaka u uspravnoj lozi, rođaka u pobočnoj lozi do trećeg stupnja zaključno te srodnika po tazbini do drugog stupnja zaključno i posvojenika i posvojitelja kada se učini vjerojatnim da je po bilo kojem pravnom temelju kod te osobe.

(4) Imovinska korist oduzet će se i od druge fizičke ili pravne osobe ako nije stečena u dobroj vjeri kada se po bilo kojem pravnom temelju nalazi kod te osobe.

(5) Kada se utvrdi nemogućnost oduzimanja imovinske koristi koja se sastoji od novca, vrijednosnih papira ili stvari u cijelosti ili djelomično, sud će naložiti počinitelju koji je kaznenim djelom ostvario imovinsku korist isplatu odgovarajuće protuvrijednosti u novčanom iznosu.

(6) Imovinska korist oduzet će se i počinitelju koji ju je ostvario protupravnim djelom u neubrojivom stanju.

(7) Ako je oštećeniku dosuđen imovinsko-pravni zahtjev koji po prirodi i sadržaju odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi, oduzet će se dio imovinske koristi koji prelazi dosuđeni imovinsko-pravni zahtjev.

(8) Oduzeta imovinska korist neće se umanjiti za iznos sredstava uloženi u kriminalnu djelatnost.

(9) Oštećenik koji najkasnije u roku od šest mjeseci nakon utvrđenja pravomoćnosti odluke o oduzimanju imovinske koristi pokrene parnični postupak radi ostvarenja svojih prava, može se namiriti iz oduzete imovinske koristi u roku od šest mjeseci nakon donošenja odluke o njegovom pravu.

Oduzimanje predmeta

Članak 73. (80.)

(1) Predmeti koji su bili namijenjeni ili upotrijebljeni za počinjenje kaznenog djela ili su nastali njegovim počinjenjem oduzet će se ako postoji opasnost da će se ponovno uporabiti za počinjenje kaznenog djela ili je njihovo oduzimanje potrebno radi zaštite opće sigurnosti, javnog poretka ili iz moralnih razloga.

(2) Ako se ispunjene pretpostavke iz stavka 1. ovoga članka, sud će oduzeti predmete i kada počinitelj protupravne radnje nije kriv.

(3) Oduzeti predmeti postaju vlasništvo Republike Hrvatske. To ne utječe na pravo trećih osoba za naknadu štete prema počinitelju zbog oduzetog predmeta. Vlasnik oduzetog predmeta koji nije počinitelj djela ima pravo na naknadu njegove tržišne vrijednosti iz državnog proračuna ako niti krajnjom nepažnjom nije pridonio da predmet bude namijenjen ili uporabljen za počinjenje kaznenog djela ili da nastane njegovim počinjenjem.

(4) Zakonom se može propisati obvezno oduzimanje predmeta, u kojem slučaju vlasnik nema pravo na naknadu iz državnog proračuna, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

(5) Sud može naložiti uništenje predmeta.

Javno objavljivanje presude

Članak 74. (83.)

(1) Presudom kojom se proglašava krivim počinitelj kaznenog djela počinjenog u sredstvima javnog priopćavanja, sud može odrediti da se ona javno objavi o trošku počinitelja.

(2) Određujući sredstvo, vrijeme, način i ostale okolnosti javnog objavljivanja presude, sud mora nastojati da te okolnosti odgovaraju okolnostima objavljivanja sadržaja kojim je počinjeno kazneno djelo.

GLAVA ŠESTA (VI.)

ZASTARA

Zastara kaznenog progona

Članak 75. (19.)

- (1) Kazneni progon zastarijeva nakon:
- 30 godina za kaznena djela za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora i kazna zatvora u trajanju dužem od 15 godina,
  - 25 godina za kaznena djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju dužem od 10 godina,
  - 20 godina za kaznena djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju dužem od 5 godina,
  - 15 godina za kaznena djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju dužem od 3 godine,
  - 10 godina za kaznena djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju dužem od jedne godine i
  - 6 godina za ostala kaznena djela.

(2) Kazneni progon ne zastarijeva za kaznena djela koja ne zastarijevaju prema Ustavu ili međunarodnom pravu.

(3) Ako je prije proteka rokova iz stavka 1. ovoga članka donijeta prvostupajnska presuda, zastara kaznenog progona produljuje se za dvije godine.

Tijek zastare kaznenog progona

Članak 76. (20.)

(1) Zastara kaznenog progona počinje teći danom kad je kazneno djelo počinjeno. Ako posljedica koja je obilježje kaznenog djela nastupi kasnije, zastara počinje teći od tog trenutka.

(2) Zastara kaznenog progona ne teče za vrijeme za koje se prema zakonu kazneni progon ne može poduzeti ili se ne može nastaviti.

(3) Za kaznena djela iz četrnaeste i šesnaeste glave ovoga Zakona počinjenih na štetu djeteta ili maloljetne osobe zastara kaznenog progona počinje teći od punoljetnosti žrtve.

Primjena rokova zastare kaznenog progona novog zakona

Članak 77. (20.a)

Ako se prije nastupa zastare kaznenog progona promijeni rok zastare, primijenit će se zastarni rokovi novog zakona.

Zastara izvršenja kazne

Članak 78. (21. i 24.)

(1) Izrečena se kazna zbog zastare ne može izvršiti kad od pravomoćne presude protekne:

- 30 godina od izrečene kazne dugotrajnog zatvora,
- 25 godina od izrečene kazne zatvora u trajanju duljem od deset godina,
- 20 godina od izrečene kazne zatvora u trajanju duljem od pet godina,
- 15 godina od izrečene kazne zatvora u trajanju duljem od tri godine,
- 10 godina od izrečene kazne zatvora u trajanju duljem od jedne godine
- 6 godina od izrečene kazne zatvora u trajanju do jedne godine ili novčane kazne kao glavne ili sporedne kazne ili rada za opće.

(2) Ne zastarijeva izvršenje kazni izrečenih za kaznena djela koja ne zastarijevaju prema Ustavu ili međunarodnom pravu.

Tijek zastare izvršenja kazne

Članak 79. (22.)

(1) Zastara izvršenja kazne počinje teći danom kada je presuda kojom je kazna izrečena postala pravomoćna. Kad se radi o kazni iz opozvane uvjetne osude, zastara počinje teći danom pravomoćnosti presude o opozivu.

(2) Zastara ne teče za vrijeme za koje se prema zakonu izvršenje kazne ne može započeti ili nastaviti.

(3) Zastara izvršenja ne teče za vrijeme izdržavanja kazne.

Zastara izvršenja sigurnosnih mjera, oduzimanja imovinske koristi i predmeta

Članak 80. (22.a)

(1) Sigurnosne mjere ne mogu se izvršiti kad od pravomoćnosti presude kojom su te mjere izrečene protekne dvostruko vrijeme od vremena na koje su mjere izrečene.

(2) Sigurnosne mjere iz članka 66. i 67. ne mogu se izvršiti kad nastupi zastara izvršenja kazne uz koju su izrečene odnosno kad protekne vrijeme provjeravanja iz uvjetne osude.

(3) Izvršenje sigurnosnih mjera izrečenih zauvijek, mjere oduzimanja imovinske koristi i predmeta ne zastarijevaju.

(4) Zastara ne teče za vrijeme za koje se prema zakonu izvršenje sigurnosne mjere ne može započeti ili nastaviti.

